

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ Β΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

1. Εισαγωγή

Βασικός σκοπός του μαθήματος είναι η καλλιέργεια ιστορικής σκέψης και η διαμόρφωση ιστορικής συνείδησης. Με τη διδασκαλία του μαθήματος της Ιστορίας, σε όλες τις βαθμίδες της Εκπαίδευσης, επιδιώκεται η συνεχής ανανέωση του ενδιαφέροντος των μαθητών/τριών για το ιστορικό παρελθόν και για τη διάσωση της ιστορικής μνήμης, με στόχο τη διάπλαση ενεργών δημοκρατικών πολιτών. Μέσα από την παροχή ενός συνεκτικού και επαρκούς σώματος γνώσεων προωθείται η κριτική προσέγγιση των ιστορικών δεδομένων χωρίς στερεότυπα και προκαταλήψεις. Αναπτύσσεται η ιστορική ύλη στον χρόνο και στον χώρο (με τη βοήθεια της γεωγραφίας), με έμφαση στο ουσιώδες μέσω σφαιρικών επισκοπήσεων, χωρίς λεπτολογίες και πληθωρική χρήση χρονολογιών και κυρίων ονομάτων.

Επιδιώκεται ακόμα η επεξεργασία, η ιστοριογραφική πλαισίωση ή και η υπέρβαση (εφόσον επιβάλλεται) της ύλης των διδακτικών εγχειριδίων, μέσα από μία πολυεπίπεδη παρουσίαση της διδακτέας ύλης, με ευρεία χρήση ενδεικτικών ιστορικών πηγών και με την, κατά το δυνατόν, παραγωγικότερη αξιοποίηση της σύγχρονης τεχνολογίας.

Αδιαπραγμάτευτος στόχος είναι η λειτουργική εμπλοκή των μαθητών/τριών στη διαδικασία της διδασκαλίας του μαθήματος με σύντομες αφηγηματικές παρεμβάσεις και εργασίες τους, τόσο στην τάξη όσο και σε οργανωμένες επισκέψεις σε αρχαιολογικούς και ιστορικούς χώρους, βιβλιοθήκες, αρχεία, πνευματικά και πολιτιστικά ιδρύματα κ.λπ.

Τέλος, με τη διδασκαλία του μαθήματος στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση επιδιώκεται η οργάνωση των σχολικών εκδηλώσεων για τις εθνικές και ιστορικές επετείους με τρόπο, ώστε αυτές να συνιστούν προέκταση, έστω και ετεροχρονισμένη, του μαθήματος της Ιστορίας και ευκαιρία για βιωματικότερη προσέγγισή τους.

2. Δομή Αναλυτικού Προγράμματος Ιστορίας

2.1 Βασικοί άξονες του Αναλυτικού Προγράμματος

Το Αναλυτικό Πρόγραμμα της Ιστορίας είναι οργανωμένο και δομημένο σύμφωνα με τις βασικές αρχές του «Αναλυτικού Προγράμματος για τα Δημόσια Σχολεία της Κυπριακής Δημοκρατίας» και εδράζεται σε τρεις βασικούς άξονες που αφορούν:

α. Ένα συνεκτικό και επαρκές σώμα γνώσεων.

Με τη διδασκαλία του μαθήματος επιδιώκεται οι μαθητές/τριες να αποκτήσουν ένα συνεκτικό και επαρκές σώμα ιστορικών γνώσεων που αφορούν τις σημαντικότερες περιόδους της Ιστορίας της Κύπρου, της Ελλάδας, καθώς και της ευρύτερης Ευρωπαϊκής και της Παγκόσμιας Ιστορίας.

β. Καλλιέργεια αξιών, υιοθέτηση στάσεων και επίδειξη συμπεριφορών, που απαρτίζουν τη σύγχρονη δημοκρατική πολιτότητα.

Με τη διδασκαλία του μαθήματος επιδιώκεται οι μαθητές/τριες να καταστούν υπεύθυνοι και ενεργοί πολίτες ικανοί να συμβάλουν στη συμφιλίωση και την καλλιέργεια αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των λαών και να προάγουν θεμελιώδεις αξίες, όπως η δημοκρατία και η ελευθερία.

γ. Καλλιέργεια ιδιοτήτων, ικανοτήτων, δεξιοτήτων που απαιτούνται από την κοινωνία του 21ου αι. – ικανότητες κλειδιά.

Με τη διδασκαλία του μαθήματος επιδιώκεται οι μαθητές/τριες να καλλιεργήσουν δεξιότητες που σχετίζονται με την ιστορική γνώση σε συνδυασμό με την κριτική και δημιουργική σκέψη. Επιδιώκεται, ακόμα, να αναπτύξουν δεξιότητες που να τους επιτρέπουν την ενεργό εμπλοκή, μέσα από αφηγηματικές παρεμβάσεις και εργασίες, στη διεξαγωγή του μαθήματος, καθώς και δεξιότητες που σχετίζονται με την αναστοχαστική διαχείριση της ιστορικής γνώσης.

2.2 Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση

2.2.1 Ειδικοί σκοποί

Η διδασκαλία της Ιστορίας στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση αποβλέπει στην ανάπτυξη, μέσω της μελέτης του παρελθόντος, της ιστορικής σκέψης των μαθητών/τριών, με τρόπο ώστε να είναι σε θέση να κατανοούν ευκολότερα όχι μόνο τις μικρές και μεγάλες αλλαγές που συντελέστηκαν στη διαδρομή του χρόνου, αλλά και σύγχρονες καταστάσεις. Η διαδικασία αυτή θα προσφέρει στους/στις μαθητές/τριες –μέλη της ελληνικής κυπριακής κοινότητας και μελλοντικούς ενεργούς πολίτες της Κυπριακής Δημοκρατίας– τα πνευματικά εφόδια, με τα οποία θα σχηματίσουν σαφή αντίληψη της ιστορίας της Κύπρου, της διαχρονικής πορείας του ελληνικού κόσμου και της δικής τους συμμετοχής στην ελληνική πολιτιστική κληρονομιά, όπως αυτή λειτούργησε και λειτουργεί μέσα στο ευρύτερο ευρωπαϊκό και διεθνές περιβάλλον. Θα τους επιτρέψει, επίσης, να αποκτήσουν ουσιαστική συνείδηση της

ιστορικής και εθνικής τους ταυτότητας, αλλά και να εκτιμήσουν με τρόπο ανάλογο τις θρησκευτικές, πολιτιστικές και εθνικές κοινότητες της πατρίδας τους, καθώς και άλλων διαφορετικών χωρών.

Η επίτευξη των στόχων αυτών προϋποθέτει:

- την προοδευτική απόκτηση βασικών γνώσεων για τις σημαντικότερες περιόδους της ιστορίας της Κύπρου και του ελληνικού κόσμου και, στη συνέχεια, και των κατά περιόδους συνοίκων θρησκευτικών και εθνικών ομάδων της νήσου,
- την απροκατάληπτη προσέγγιση των σημαντικότερων γεγονότων και φαινομένων που επηρέασαν με ποικίλους τρόπους την ιστορική εξέλιξη της Κύπρου, του ευρύτερου Ελληνισμού και άλλων λαών της ανατολικής Μεσογείου και της Ευρώπης,
- την εκτίμηση της ιστορικής εξέλιξης και ιδιαίτερα των πολιτιστικών επιτευγμάτων διαφορετικών ανθρώπινων κοινωνιών, με σεβασμό στις θρησκευτικές και πολιτιστικές τους ιδιαιτερότητες και νοοτροπίες,
- την κατανόηση των μεγάλων ιστορικών αλλαγών που σημειώθηκαν (και σημειώνονται) στη συλλογική ζωή των ανθρώπων στον χρόνο και στον χώρο, των αλληλεπιδράσεων ανάμεσα σε διαφορετικούς πολιτισμούς, αλλά και των παραγόντων που συντέλεσαν (και συντελούν), με αλληλουχία αιτίων και αποτελεσμάτων, άλλοτε στην επιτάχυνση και άλλοτε στην επιβράδυνση των ιστορικών εξελίξεων σε γεωγραφικά τοπικό, περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο.

2.2.2 Δεξιότητες – αξίες – στάσεις – συμπεριφορές

Μέσα από τη διδασκαλία του μαθήματος της Ιστορίας οι μαθητές/τριες θα πρέπει σταδιακά να αναπτύξουν τις εξής δεξιότητες:

- Να διαχωρίζουν τον μύθο και τον θρύλο από το ιστορικό γεγονός, κατανοώντας, ωστόσο, την αλληλεξάρτησή τους.
- Να αντιλαμβάνονται τις «συνέχειες» και συγκλίσεις, αλλά και τις μεγάλες αλλαγές και τις αποκλίσεις που παρατηρούνται στην ιστορική εξέλιξη των ανθρώπινων κοινωνιών, ιδιαίτερα σε εκτεταμένες χρονικά περιόδους.
- Να διακρίνουν τα βασικότερα είδη των ιστορικών πηγών και τη σχετική (ανάλογα με τις εποχές και τις συνθήκες) σημασία τους.
- Να εξοικειωθούν σταδιακά με τις σημαντικότερες ιστορικές έννοιες και τη στοιχειώδη ιστοριογραφική ορολογία.
- Να αντιμετωπίζουν τις πολλαπλές ερμηνείες του παρελθόντος μέσα από διαφορετικές προσεγγίσεις και ερμηνείες ιστορικών γεγονότων και φαινομένων.
- Να εκθέτουν την ιστορική τους γνώση μέσω κυρίως της ιστορικής αφήγησης (προφορικής και γραπτής).
- Να χρησιμοποιούν παραγωγικά τη σύγχρονη τεχνολογία στη μελέτη και την προβολή του ιστορικού παρελθόντος.

- Να αξιοποιούν ή ακόμα και να αξιολογούν κριτικά τις ποικίλες μορφές της μη συμβατικής ιστορικής εκπαίδευσης (μουσεία, ειδικά τηλεοπτικά προγράμματα, εκλαϊκευτικές εκδόσεις κ.λπ.).
- Να αντιλαμβάνονται την ιστορική σημασία των διάφορων μνημείων, παλαιότερων και νεότερων, αλλά και των ποικίλων άλλων ιστορικών πηγών (εγγράφων, καλλιτεχνικών έργων, παλαιτύπων κ.λπ.) και να επιδεικνύουν σεβασμό στη διάσωσή τους.
- Να διασυνδέουν το περιεχόμενο του μαθήματος της Ιστορίας με άλλα μαθήματα, ιδιαίτερα τα περισσότερο «συγγενικά» (γεωγραφία, περιβαλλοντική εκπαίδευση, φιλολογία-λογοτεχνία, θρησκευτική αγωγή, τέχνη, αγωγή του πολίτη κ.ά.).

2.3 Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση

2.3.1 Ειδικοί σκοποί

Η διδασκαλία της Ιστορίας στη δημόσια Εκπαίδευση αποβλέπει, όπως προαναφέρθηκε, στην καλλιέργεια ιστορικής σκέψης και στη διαμόρφωση ιστορικής συνείδησης. Μέσα από επαρκή και πολυεπίπεδη γνώση του παρελθόντος, οι μαθητές/τριες θα πρέπει να αποκτήσουν σταδιακά τη σύνθετη εκείνη διανοητική δεξιότητα, που θα τους επιτρέπει όχι μόνο να ερμηνεύουν γεγονότα και ιστορικά φαινόμενα παρωχημένων εποχών, αλλά και να κατανοούν τους ποικίλους παράγοντες (ιστορικούς, κοινωνικούς, οικονομικούς, πολιτιστικούς, πολιτικούς κ.λπ.) που επηρεάζουν σύγχρονες καταστάσεις, ιδιαίτερα στο δικό τους ευρύ κοινωνικό και εθνικό περιβάλλον. Με την ανάπτυξη της κριτικής ιστορικής τους σκέψης, οι μαθητές/τριες θα προσεγγίζουν απροκατάληπτα την ιστορική πορεία –την απώτερη, αλλά και τη χρονικά εγγύτερη, τοπική και γενική– της Κύπρου και του ευρύτερου ελληνικού κόσμου, των συνοίκων κοινωνικών, θρησκευτικών, εθνοτικών και εθνικών ομάδων της νήσου, των λαών της ευρωπαϊκής οικογένειας και της ανατολικής Μεσογείου και άλλων περιοχών του κόσμου· θα εκτιμούν επίσης ανάλογα και θα σέβονται τις θρησκευτικές και πολιτιστικές ιδιαιτερότητες και νοοτροπίες διαφορετικών ανθρώπινων κοινωνιών, απαλλαγμένοι από αντιπαραγωγικά στερεότυπα και γενικά από εξωτερικούς παράγοντες ιδεολογικής χειραγώγησης. Τέλος, διαθέτοντας ένα στέρεο πνευματικό υπόβαθρο της ιστορικής, πολιτιστικής και εθνικής τους ταυτότητας, θα μπορέσουν, ως συνειδητοποιημένα μέλη της ελληνικής κυπριακής κοινότητας, να αναδειχθούν σε υπεύθυνους και ενεργούς πολίτες της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Η επίτευξη των στόχων αυτών προϋποθέτει ότι οι μαθητές/τριες, ως την αποφοίτησή τους, θα έχουν αποκτήσει επαρκή γνώση:

- των κυριότερων φάσεων της ιστορίας της Κύπρου και του ελληνικού κόσμου, από τα απώτερα χρόνια ως τις μέρες μας, ώστε, στηριζόμενοι σε αδιαμφισβήτητα ιστορικά δεδομένα, να εκτιμήσουν συνειδητά τη συμβολή του Ελληνισμού στον παγκόσμιο πολιτισμό,
- της διαχρονικής εξέλιξης καταρχήν των κατά περιόδους συνοίκων θρησκευτικών, εθνοτικών και εθνικών ομάδων της νήσου και, στη συνέχεια και σε γενικές γραμμές, των λαών της ανατολικής Μεσογείου και, κατά το δυνατόν, και άλλων περιοχών του κόσμου,
- των σημαντικότερων κεφαλαίων της ιστορίας των λαών της Ευρώπης, ιδιαίτερα εκείνων που συντέλεσαν στη δημιουργία μίας κοινής ιστορικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, αλλά και εκείνων που, με τις έντονες ιδεολογικές διαμάχες και αποκλίσεις, τις πολιτικές και πολιτειακές ανατροπές ή ακόμα και τους κατά περιόδους αιματηρούς ανταγωνισμούς, συντέλεσαν στη δημιουργία της πολυμορφίας της,
- των μεγάλων ιστορικών αλλαγών που σημειώθηκαν (και σημειώνονται) στη συλλογική ζωή των ανθρώπων στον χρόνο και στον χώρο, των ευεργετικών αλληλεπιδράσεων ανάμεσα σε διαφορετικούς πολιτισμούς, αλλά και των παραγόντων που συντέλεσαν (και συντελούν), με αλληλουχία αιτιών και αποτελεσμάτων, άλλοτε στην επιτάχυνση και άλλοτε στην επιβράδυνση (ακόμα και με «ρήξεις» της «συνέχειας») των ιστορικών εξελίξεων σε γεωγραφικά τοπικό, περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο,
- του ιστορικού παρελθόντος των διαφορετικών ανθρώπινων κοινωνιών με απόλυτο σεβασμό και κατανόηση της ιδιαιτερότητάς τους, ώστε η μελέτη της Ιστορίας να συντελεί στην ανοχή, τη συμφιλίωση και την αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ των ανθρώπινων κοινωνιών σε παγκόσμια κλίμακα.

2.3.2 Δεξιότητες – αξίες – στάσεις – συμπεριφορές

Μέσα από τη διδασκαλία της Ιστορίας οι μαθητές/τριες, εκτός από τον καθαυτό ιστορικό γνωσιολογικό πλούτο που θα αποκτήσουν, θα πρέπει σταδιακά να αναπτύξουν και τις εξής δεξιότητες:

- Να αναζητούν και να χρησιμοποιούν ποικίλες ιστορικές πηγές (άμεσες και έμμεσες, πρωτογενείς και δευτερογενείς, γραπτές και προφορικές, παραστατικές κ.λπ.) και να είναι σε θέση να τις αξιολογούν και να τις σχολιάζουν και ανάλογα να αποδέχονται ενδεχόμενες πολλαπλές ερμηνείες του ιστορικού γεγονότος ή φαινομένου, στο οποίο αυτές αναφέρονται.
- Να αξιοποιούν και, όταν είναι εφικτό, να κατασκευάζουν ιστορικούς χάρτες, πίνακες και διαγράμματα είτε με συμβατικές μεθόδους είτε και με τη βοήθεια και τις δυνατότητες της σύγχρονης (π.χ. ηλεκτρονικής) τεχνολογίας.

- Να λαμβάνουν υπόψη τους, παράλληλα με τα δεδομένα της καθαυτό ιστοριογραφίας, και τα πορίσματα διαφορετικών επιστημονικών κλάδων (της γεωγραφίας, της φιλολογίας, της κοινωνιολογίας, της ιστορίας της τέχνης, του δικαίου και των πολιτικών θεσμών κ.λπ.), εφόσον αυτά αναφέρονται στα ιστορικά ζητήματα που τους απασχολούν.
- Να επιδιώκουν την κατανόηση των παραγόντων της ιστορικής εξέλιξης, με αναφορές σε όσο το δυνατόν περισσότερους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας (πολιτικό και ιδεολογικό, οικονομικό και κοινωνικό, πολιτιστικό και θρησκευτικό, περιβαλλοντολογικό και οικολογικό κ.λπ.).
- Να καλλιεργήσουν τον σαφή και όσο είναι δυνατό γλαφυρό ιστορικό λόγο, τόσο με την προφορική αφήγηση όσο και με τη γραπτή έκθεση (συμβατική και ηλεκτρονική), χρησιμοποιώντας το ειδικό λεξιλόγιο και την καθιερωμένη ορολογία της ιστορικής επιστήμης.
- Να είναι σε θέση να αξιοποιούν και να αξιολογούν κριτικά τις πολλαπλές ευκαιρίες της μη συμβατικής ιστορικής εκπαίδευσης, που προσφέρουν τα σύγχρονα μουσεία, τα ποικίλα ΜΜΕ και οι εκλαϊκευτικές εκδόσεις, χωρίς να υιοθετούν άκριτα ενδεχόμενα λάθη και ανιστόρητες ή ατεκμηρίωτες ερμηνείες.

3. Διδακτική Μεθοδολογία

Ο σχεδιασμός του κάθε μαθήματος Ιστορίας πρέπει να έχει ως αφετηρία του τους εκάστοτε Δείκτες Επιτυχίας και Επάρκειας (Δείκτες Περιεχομένου), αλλά και τους ευρύτερους σκοπούς της διδασκαλίας του μαθήματος στην Εκπαίδευση. Οι Δείκτες αυτοί διατυπώνονται στα Αναλυτικά Προγράμματα και ειδικότερα στους βασικούς άξονες που προτάσσονται σε κάθε μία από τις δύο βαθμίδες (Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση).

Όπως για όλα τα μαθήματα, έτσι και στη διδασκαλία της Ιστορίας είναι απαραίτητη η «εμπλοκή» των διδασκομένων στην προβληματική της ύλης της κάθε ενότητας, με βάση ιδιαίτερα τις παρεχόμενες από το Αναλυτικό Πρόγραμμα της Ιστορίας ενδεικτικές δραστηριότητες και τις μεθοδολογικές και άλλες παρατηρήσεις. Στη διαδικασία αυτή σημαντικό ρόλο έχει η εξοικείωση στη χρήση πηγών και ποικίλων τεκμηρίων του ιστορικού παρελθόντος, αλλά και η παρουσίαση του ιστορικού προϊόντος μέσω μιας ορθολογικά δομημένης ιστορικής αφήγησης.

Οι μέθοδοι της διδακτικής προσέγγισης καθώς και τα διδακτικά μέσα που μπορούν να αξιοποιηθούν στο μάθημα της Ιστορίας ποικίλλουν. Γι' αυτό ακριβώς οι εκπαιδευτικοί καλούνται να επιλέξουν κάθε φορά τις προσεγγίσεις / στρατηγικές και τα μέσα εκείνα

που αντιστοιχούν στις ανάγκες της συγκεκριμένης διδακτέας ενότητας και στις δυνατότητες των μαθητών/τριών τους (κοινωνικές, γνωστικές κ.ά.).

Η μαθητοκεντρική προσέγγιση απαιτεί από τον/τη διδάσκοντα/ουσα έναν σχετικά περιορισμένο αφηγηματικό ρόλο στην παρουσίαση μίας ιστορικής ενότητας. Η αφήγηση θα πρέπει να εστιάζεται στα ουσιώδη και όχι αναφορές σε χρονολογίες, προσωπογραφικές λεπτομέρειες και πληθωρική γεγονοτολογία. Αλλά όλα αυτά θα πρέπει να γίνονται χωρίς να υπονομευτεί μία βασική αρχή της ιστορικής ανάλυσης γεγονότων, καταστάσεων και φαινομένων: ότι, παρά τις μεγάλες αλλαγές και ανατροπές, υπάρχει κατά κανόνα αλληλουχία ή και αλληλεπίδραση αιτίων και αποτελεσμάτων. Συνεπώς, η προβολή της σημασίας ενός γεγονότος ή φαινομένου δε θα πρέπει να γίνεται αποκομμένη από τα ιστορικά τους συμφραζόμενα. Πάντως, η διαδικασία αυτή προϋποθέτει σφαιρική και εξαιρετικά συντομευμένη παρουσίαση της κάθε διδακτικής ενότητας, και μόνον έτσι θα περιοριστεί και ένα από τα προβλήματα της διδασκαλίας του μαθήματος της Ιστορίας: η «κάλυψη» της διδακτέας ύλης.

Η συνοπτική, ωστόσο, έκθεση μίας διδακτέας ιστορικής περιόδου / ενότητας προϋποθέτει πολύ καλή προετοιμασία του/της διδάσκοντος/ουσας, ώστε αυτός/ή να είναι σε θέση και να δίνει συνοπτικά το γενικό ιστορικό πλαίσιο και να εκτιμά τη σημασία των αναγκαιών για το μάθημα ιστορικών πληροφοριών, αλλά και να προκαλεί το ενδιαφέρον των μαθητών/τριών, εξάπτοντας τη φαντασία τους και τον προβληματισμό τους για διάφορα ιστορικά ζητήματα. Το ίδιο οργανωμένος, δομημένος, συγκροτημένος και στοχευμένος θα πρέπει να είναι και ο διάλογος που αναπτύσσεται στο πλαίσιο του μαθήματος είτε μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών/τριών, είτε μεταξύ μαθητών/τριών σε ατομικό ή ομαδικό επίπεδο.

Την πρόσληψη της ιστορικής γνώσης διευκολύνει, επίσης, και η αξιοποίηση εποπτικών μέσων, όπως για παράδειγμα οι διαδραστικοί πίνακες, οι εφαρμογές της πληροφορικής, η χρήση του Η/Υ και του διαδικτύου κ.ο.κ. Ιδιαίτερη ασφαλώς σημασία αποκτούν για το μάθημα της Ιστορίας οι επισκέψεις σε μουσεία, αρχαιολογικούς και άλλους ιστορικούς χώρους, αρκεί αυτές να είναι καλά προετοιμασμένες από πλευράς διδακτικού υλικού (π.χ. φύλλα εργασίας), ξενάγησης, καθορισμού ρόλων, εμπλοκής των μαθητών/τριών κ.λπ.

Τέλος, η διδασκαλία του μαθήματος εντός των ειδικών αιθουσών Ιστορίας (εργαστηρίων) θα συμβάλλει σημαντικά στην επίτευξη των σκοπών και των Δεικτών Επιτυχίας του μαθήματος. Οι κατάλληλα εξοπλισμένες ειδικές αίθουσες Ιστορίας, π.χ. με ανακλαστικά διασκόπια, διαδραστικούς πίνακες, προβολείς video, Η/Υ, μικρές βιβλιοθήκες κ.λπ. προσφέρουν στους/στις διδάσκοντες/ουσες πολλαπλές επιλογές και σχετική ευελιξία ως προς την εφαρμογή σύγχρονων μεθόδων και τεχνικών διδασκαλίας του μαθήματος, ενώ παράλληλα συμβάλλουν στη βελτίωση του μαθησιακού / παιδαγωγικού κλίματος.

4. Αξιολόγηση

Η αξιολόγηση (προφορική, γραπτή, διαγνωστική, διαμορφωτική, τελική), που έχουν στη διάθεσή τους οι εκπαιδευτικοί (και επιβάλλεται να αξιοποιούν), συνιστά συνεχή και ανοικτή διαδικασία, η οποία εξάλλου αποτελεί οργανικό τμήμα της διδακτικής μεθοδολογίας. Μέσα ακριβώς από τη διαδικασία αυτή, οι εκπαιδευτικοί συνειδητοποιούν τον βαθμό αποτελεσματικότητας των μεθόδων και των στρατηγικών που εφάρμοσαν, αλλά και των μέσων που χρησιμοποίησαν στη διδακτική πράξη. Όπως και σε άλλα μαθήματα, έτσι και στο μάθημα της Ιστορίας επιβάλλεται η διαγνωστική αξιολόγηση να πραγματοποιείται στην αρχή της σχολικής χρονιάς, ώστε να διαγνωστούν οι ελλείψεις και οι αδυναμίες των μαθητών/τριών σε σχέση, κυρίως, με τις προαπαιτούμενες για κάθε επίπεδο ιστορικές γνώσεις και δεξιότητες.

Η αξιολόγηση των μαθητών/τριών θα πρέπει να γίνεται μέσα από πολλαπλές και εναλλασσόμενες μορφές, όπως π.χ. η προφορική και η γραπτή εξέταση (όπου δίνεται έμφαση στην καλλιέργεια της αφηγηματικής ικανότητας), οι μικρές ή μεγαλύτερες διαθεματικές / διεπιστημονικές συνθετικές εργασίες ή άλλες δραστηριότητες, όπως π.χ. η οργάνωση εκθέσεων με ιστορικά θέματα, η κατασκευή χαρτών, μακετών, ειδωλίων, η σύνταξη φανταστικών ιστορικών εγγράφων, εφημερίδων κ.λπ.

Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να αποδίδεται στο είδος των ερωτήσεων που τίθενται προφορικώς ή στα διάφορα εξεταστικά δοκίμια (π.χ. ερωτήσεις ανοικτού και κλειστού τύπου), καθώς και στην «τεχνική» της διατύπωσης αυτών των ερωτήσεων. Εφόσον ένας από τους βασικούς σκοπούς του μαθήματος είναι η ανάπτυξη ιστορικής σκέψης και σταδιακά και ιστορικής συνείδησης, οι προφορικές ή γραπτές ερωτήσεις θα πρέπει να στοχεύουν όχι μόνο στον έλεγχο των γνώσεων, αλλά και στην κινητοποίηση της κρίσης, της φαντασίας και της επινοητικότητας των μαθητών/τριών και όχι στην αποστήθιση λεπτομερειών και γενικά στην άσκοπη και παραθετική γεγονοτολογία.

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ Β΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Το μάθημα της Ιστορίας στη Β΄ Γυμνασίου διδάσκεται δύο (2) περιόδους την εβδομάδα. Συνεπώς, το σύνολο των διδακτικών περιόδων ανέρχεται ανέρχεται στις εξήντα δύο (62). Η γενική κατανομή των διδακτικών περιόδων έχει, ενδεικτικά, ως εξής:

	Διδακτικές Περίοδοι
Διαθέσιμος διδακτικός χρόνος	48
Συνθετικές εργασίες (projects)	(2)*
Επισκέψεις σε ιστορικούς/αρχαιολογικούς χώρους και μουσεία	(2)*
Επαναλήψεις – Γραπτές Εξετάσεις – Ανατροφοδότηση (τουλάχιστον μία γραπτή εξέταση για κάθε τετράμηνο)	5
Τελικές επαναλήψεις στην εξεταστέα ύλη	5
Σύνολο	62

* Στο σύνολο των διαθέσιμων διδακτικών περιόδων συνυπολογίζονται οι δύο (2) διδακτικές περιόδοι για Συνθετικές εργασίες (projects) / δημιουργικές εργασίες και οι δύο (2) διδακτικές περιόδοι για Επισκέψεις σε ιστορικούς/αρχαιολογικούς χώρους και μουσεία, οι οποίες διατίθενται από τον/την εκπαιδευτικό σε συγκεκριμένη διδακτική ενότητα της επιλογής του/της. Κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς, προτείνεται οι μαθητές/τριες να εκπονήσουν συνθετικές εργασίες (projects) / δημιουργικές εργασίες (βλ. *Διδακτική Μεθοδολογία και Εφαρμογές στο μάθημα της Ιστορίας*, Βιβλίο Εκπαιδευτικού). Επίσης, προτείνεται να αξιοποιείται ο διαθέσιμος διδακτικός χρόνος για εκπαιδευτικές επισκέψεις σε ιστορικούς/αρχαιολογικούς χώρους και μουσεία (βλ. *Διδακτική Μεθοδολογία και Εφαρμογές στο μάθημα της Ιστορίας*, Βιβλίο Εκπαιδευτικού). Σημειώνεται ότι οι συνθετικές εργασίες (projects) / δημιουργικές εργασίες και οι επισκέψεις πραγματοποιούνται ως εναλλακτικές μέθοδοι προσέγγισης συγκεκριμένων θεματικών εννοιών της επιλογής του/της εκπαιδευτικού και όχι επιπροσθέτως της διδασκαλίας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

(σε παρένθεση οι κωδικοί των σχετικών Δεικτών Επιτυχίας για την Επιστημολογική Κατανόηση)

ΔΙΔ. ΠΕΡ.	ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΑ ΔΙΔΑΚΤΕΑ	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
	Οι μαθητές και οι μαθήτριες να είναι σε θέση:	Διδακτέα: Πληροφορίες, Έννοιες, Δεξιότητες, Στρατηγικές/Τρόπος σκέψης, Στάσεις/Αξίες		
<p>ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ – ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΑΠΑΡΧΕΣ ΤΟΥ ΝΕΟΤΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ</p>				
1	<p>1. Να κατανοούν τη σημασία των σύγχρονων μεθοδολογικών προσεγγίσεων στο μάθημα της Ιστορίας, τη σημασία των ιστορικών πηγών και τις ειδολογικές κατηγοριοποιήσεις τους.*/**</p> <p>2. Να επισημαίνουν βασικούς ιστορικούς όρους/έννοιες και τις ιστορικές περιόδους της Ρωμαϊκής Βυζαντινής – Μεσαιωνικής – Νεότερης Ιστορίας.</p>	<p>1. <u>Μεθοδολογικές αρχές</u> <u>Ιστορικές Πηγές</u> χρήση ιστορικών πηγών, ειδολογικές κατηγοριοποιήσεις πηγών</p> <p>2. <u>Ιστορικοί όροι/έννοιες</u> Διοίκηση, Κοινωνία, Οικονομία, Θρησκεία, Διπλωματία, Πόλεμοι, Πνευματικός Βίος, Επιστήμες, Τεχνολογία, Πολιτισμός, Τέχνες, Καθημερινή Ζωή</p>	<p>Θέματα για δημιουργικές εργασίες:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Προβολή διαγράμματος, που να δείχνει τους σημαντικότερους σταθμούς στην εξέλιξη της Ιστορίας του ανθρώπου κατά τη διάρκεια της Βυζαντινής / Μεσαιωνικής περιόδου και τις αρχές του Νεότερου κόσμου. • Συλλογή και μελέτη ποικίλων ιστορικών πηγών (πρωτογενείς, δευτερογενείς, γραπτές, παραστατικές / χάρτες, εικόνες, ντοκιμαντέρ, κινηματογράφος, ιστορικοί χώροι, μουσειακά 	<p>* Ο/Η διδάσκων/ουσα θα πρέπει να διασυνδέσει τη διδαχθείσα ύλη της Α΄ Γυμνασίου με τη διδακτέα ύλη της Β΄ Γυμνασίου. Είναι σημαντικό να αντιλαμβάνονται οι μαθητές την έννοια της ιστορικής συνέχειας και να κατανοούν ότι ο</p>

		<p><u>Ιστορικές περίοδοι</u> ιδρυση και εξέλιξη της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, κατάρρευση Δυτικού Ρωμαϊκού Κράτους, διαμόρφωση και εξέλιξη της Μεσαιωνικής Δύσης, απαρχές του Νεότερου Ευρωπαϊκού Κόσμου</p>	<p>εκθέματα κ.λπ.) με στόχο τη συζήτηση και τον προβληματισμό για την αξία και τα όρια των πηγών που είναι στη διάθεση των ιστορικών-ερευνητών.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Εξοικείωση των μαθητών με τα στάδια επεξεργασίας των γραφτών πηγών που εισηγείται ο Α. Μαστραπός: εξωκειμενική, κειμενική και διακειμενική προσέγγιση που καταλήγει στη σύνθεση των ιστορικών πληροφοριών και την κριτική τους επεξεργασία. (Βλ. <i>Διδακτική Μεθοδολογία και Εφαρμογές στο μάθημα της Ιστορίας</i>, Βιβλίο Εκπαιδευτικού, Εκδόσεις ΥΑΠ, Λευκωσία 2012, σ. 11-12). 	<p>διαχωρισμός σε Αρχαία, Βυζαντινή / Μεσαιωνική και Νεότερη / Σύγχρονη Ιστορία είναι συμβατικός και γίνεται καθαρά για πρακτικούς λόγους.</p> <p>** Υπενθυμίζεται ότι για τον γυμνασιακό κύκλο αντικείμενο αναφοράς αποτελούν μόνο: (α) οι πρωτογενείς και οι δευτερογενείς πηγές και (β) οι γραπτές και οι παραστατικές πηγές (οπτικές, ακουστικές / ηχητικές, απτικές, ιστορικοί χώροι), καθώς και ο τρόπος προσέγγισης / επεξεργασίας τους. Βλ. <i>Διδακτική Μεθοδολογία και</i></p>
--	--	--	--	--

Εφαρμογές στο μάθημα της Ιστορίας, Βιβλίο Εκπαιδευτικού, Εκδόσεις ΥΑΠ, Λευκωσία 2012, σ. 8-44.

ΡΩΜΑΪΚΗ ΕΠΟΧΗ (30 π.Χ. – 330 μ.Χ.)

Το Ρωμαϊκό Κράτος

1	<p>1. Να αναφέρουν τους λόγους ανάπτυξης του Ρωμαϊκού Κράτους.*/** (Α, Β, Δ, Ε, ΣΤ, Ζ)</p> <p>2. Να κατανοούν τα αίτια που οδήγησαν στην παρακμή της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας.* (Β, Δ, Ε, ΣΤ, Ζ)</p>	<p>1. Ρωμαϊκή Εποχή, Ρωμαϊκό Κράτος, λόγοι ανάπτυξης (αξιοποίηση χάρτη)</p> <p>2. Αίτια που οδήγησαν στην παρακμή της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας</p>	<p>Θέματα για δημιουργικές εργασίες:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Συζήτηση, με την αξιοποίηση χάρτη της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, με σκοπό να συνειδητοποιήσουν ότι η Ρώμη αποτελεί τη νέα αναδυόμενη δύναμη της εποχής. • Κατασκευή χάρτη που παρουσιάζει την εξάπλωση της Ρωμαϊκής 	<p>Προτείνεται η αξιοποίηση πρωτογενών / δευτερογενών πηγών (π.χ. Βιργίλιος, <i>Αινειάδα</i>, Τίτος Λίβιος, <i>Ιστορία της Ρώμης</i>, Δίων ο Κάσσιος, <i>Ρωμαϊκή Ιστορία</i>, Αππιανός, <i>Ρωμαϊκή Ιστορία</i>, Τάκιτος Πόπλιος Κορνήλιος, <i>Ιστορία</i>, Πολύβιος, <i>Ιστορία</i>, Στράβων, <i>Γεωγραφικά</i>, Πλούταρχος, <i>Βίοι Παράλληλοι</i>).</p>
---	--	--	---	---

			<p>Αυτοκρατορίας κατά τον 1ο και 2ο αι. μ.Χ., την περίοδο που σφραγίζεται με τη Ρωμαϊκή Ειρήνη (Pax Romana).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Εκπόνηση μικρής εργασίας ή συζήτηση με θέμα: «Ομοιότητες ανάμεσα στη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία και στο Κράτος του Μ. Αλέξανδρου». 	<p>** Προτείνεται η αξιοποίηση χάρτη, ώστε οι μαθητές/τριες να αντιληφθούν την προνομιακή θέση της Ρώμης και τη σταδιακή εξάπλωση της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας στον μεσογειακό και ευρωπαϊκό χώρο.</p>
--	--	--	---	--

**Η Ρωμαϊκή Εποχή στην Κύπρο (58 π.Χ. – μέσα 4ου αι. μ.Χ.)
Ο πολιτισμός στην Κύπρο κατά τη Ρωμαϊκή Εποχή**

1	<p>1. Να περιγράψουν συνοπτικά τις συνθήκες κατάληψης της Κύπρου (Δ, Ε, ΣΤ, Ζ)</p> <p>2. Να τεκμηριώνουν τη μεγάλη πολιτιστική ανάπτυξη στην Κύπρο κατά τη Ρωμαϊκή Εποχή και τη θέση της στον χριστιανικό κόσμο.** (Δ, Ε, ΣΤ, Ζ)</p>	<p>1. Ρωμαϊκή Εποχή στην Κύπρο, αίτια, αφορμή και συνέπειες της κατάληψης της Κύπρου από τους Ρωμαίους</p> <p>2. Πολιτιστική ανάπτυξη, ψηφιδωτά / μωσαϊκά, στάδια, θέατρα, διάδοση χριστιανισμού</p>	<p>Θέματα για δημιουργικές εργασίες:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Συζήτηση με θέμα: «Η επίδραση του ελληνικού πολιτισμού στα ρωμαϊκά γράμματα και τις τέχνες». • Διαδικτυακή διερεύνηση και παρουσίαση ρωμαϊκών κτηρίων που σώζονται στην Ελλάδα/Κύπρο. 	<p>Προτείνεται η αξιοποίηση πρωτογενών / δευτερογενών πηγών (π.χ. Στράβων, <i>Γεωγραφικά</i>, Πλούταρχος, <i>Βίοι Παράλληλοι: Κάτων</i>, <i>Κικέρων</i>, <i>Επιστολή προς τον Αττικό</i>).</p> <p>** Προτείνεται η προβολή οπτικοακουστικού υλικού</p>
----------	--	--	--	--

		<p>Θέματα για συνθετικές εργασίες (projects):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Η ανάπτυξη των κυπριακών πόλεων κατά τη Ρωμαϊκή Εποχή. - Η λατρεία της Αφροδίτης στην Κύπρο. - Η ανάπτυξη της επιστήμης της ιατρικής στην Κύπρο κατά τη Ρωμαϊκή Εποχή. - Η ακμή της Πάφου στα χρόνια της Ρωμαιοκρατίας. - Η τέχνη του ψηφιδωτού κατά την Ελληνιστική και Ρωμαϊκή Εποχή. - Τα ψηφιδωτά των ρωμαϊκών οικιών της Νέας Πάφου. - Τα ρωμαϊκά θέατρα της Κύπρου. - Η καθημερινή ζωή στο Κούριο μέσα από τις αρχαιολογικές μαρτυρίες. <p>Οργανωμένες επισκέψεις σε αρχαιολογικούς χώρους και μουσεία:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Κυπριακό Μουσείο (Αίθουσες III, VI, VII, XIII, XIV). 	<p>με θέμα τον πολιτισμό της Ρωμαϊκής Εποχής (βλ. <i>Χαρτογράφηση Εκπαιδευτικού Υλικού</i>).</p>
--	--	---	--

			<ul style="list-style-type: none"> - Επαρχιακό Μουσείο Λάρνακας (Αίθουσα IV). - Μουσείο Πιερίδη, Λάρνακα. - Επαρχιακό Μουσείο Λεμεσού. - Τοπικό Μουσείο Κουρίου, Επισκοπή, Λεμεσός. - Επαρχιακό Μουσείο Πάφου (Αίθουσες II, III, IV). - Αρχαιολογικοί χώροι Κουρίου και Αμαθούντας, Λεμεσός. - Ψηφιδωτά δάπεδα ρωμαϊκών οικιών, Αρχαιολογικό Πάρκο Κάτω Πάφου. 	
--	--	--	---	--

ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΕΠΟΧΗ

ΟΙ ΠΡΩΤΟΙ ΑΙΩΝΕΣ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ: ΑΠΟ ΤΟΝ 4ο ΜΕΧΡΙ ΤΟΝ 8ο ΑΙΩΝΑ

Ο ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Α΄ ΚΑΙ Η ΙΔΡΥΣΗ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΡΩΜΗΣ

2	1. Να κατανοούν όρους/έννοιες περιεχομένου που σχετίζονται με την Ιστορία του Βυζαντινού Κράτους.* (Ζ)	1. <u>Όροι/Έννοιες κλειδιά</u> Νέα Ρώμη / Κωνσταντινούπολη, Βυζάντιο / Βυζαντινή Αυτοκρατορία, Ανατολικό	Θέματα για δημιουργικές εργασίες: <ul style="list-style-type: none"> • Συγγραφή κειμένου 100–120 λέξεων με θέμα: «Τα γεωπολιτικά και οικονομικά πλεονεκτήματα 	Για τη διδασκαλία του παρόντος κεφαλαίου ΠΡΕΠΕΙ να αξιοποιηθεί το ηχητικό υλικό της
----------	--	---	---	--

	<p>2. Να περιγράψουν και να αξιολογούν το έργο του Κωνσταντίνου Α'.**/** (Β, Γ, Δ, Ε, ΣΤ, Ζ)</p>	<p>Ρωμαϊκό Κράτος, Ρωμαίοι / Ρωμιοί, Ρωμανία</p> <p>2. <u>Έργο του Κωνσταντίνου Α΄</u> <u>Διοίκηση – Οικονομία</u> νέο διοικητικό κέντρο, διάκριση πολιτικής από στρατιωτική εξουσία, κοπή χρυσού νομίσματος <u>Νέα Ρώμη</u> ίδρυση Νέας Ρώμης (λόγοι, ιεράρχηση λόγων, σημασία) <u>Θρησκευτική πολιτική</u> Χριστόγραμμα, Διάταγμα των Μεδιολάνων, Α΄ Οικουμενική Σύνοδος, ερμηνεία και σημασία της θρησκευτικής του πολιτικής</p>	<p>της Κωνσταντινούπολης σε σύγκριση με τη Ρώμη».</p> <ul style="list-style-type: none"> • Συζήτηση για τον ρόλο που διαδραμάτισε η Κωνσταντινούπολη στην πάροδο των αιώνων. <p>Θέματα για συνθετικές εργασίες (projects):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Η ρυμοτομία και τα κτίσματα της Κων/πολης (διαθεματική/διεπιστημονική προσέγγιση σε συνεργασία με τον/τη διδάσκοντα/ουσα του μαθήματος της Τέχνης). - Εκπόνηση εργασίας με θέμα: «Η φυσιογνωμία της νέας Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας: διοίκηση, κοινωνία, οικονομία, θρησκεία, πολιτισμός». - Η σημασία της υπογραφής του Διατάγματος των Μεδιολάνων για τον Χριστιανισμό (μπορεί να γίνει διασύνδεση του θέματος με τους διωγμούς των Χριστιανών από τους Ρωμαίους). 	<p>διάλεξης «Από τη Ρώμη στη Νέα Ρώμη», στα πλαίσια της σειράς <i>Μίλα μου Ιστορικά για το Γυμνάσιο</i> https://istom.schools.ac.cy/index.php/el/dra-seis/mila-mou-istorika</p> <p>* Ο όρος «Βυζαντινή αυτοκρατορία» είναι μεταγενέστερη επινόηση. Οι κάτοικοι της αυτοκρατορίας συνέχισαν να αυτοπροσδιορίζονται ως «Ρωμαίοι» και θεωρούσαν το κράτος τους «ρωμαϊκό». Βλ. <i>Ιστορία του Ελληνικού Έθνους</i>, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 1978, τόμος Ζ΄, σ. 6 και Καραγιαννόπουλος Ι., <i>Το Βυζαντινό Κράτος</i>, Εκδόσεις Βάνιας, Θεσσαλονίκη 1996, σ. 51.</p>
--	--	---	---	---

				<p>** Προτείνεται η αξιοποίηση χάρτη, ώστε οι μαθητές/τριες να κατανοήσουν τη σημασία και τα πλεονεκτήματα της γεωγραφικής θέσης που επέλεξε ο Κωνσταντίνος Α΄ για την ίδρυση της Νέας Ρώμης.</p> <p>*** Προτείνεται η αξιοποίηση πρωτογενών / δευτερογενών πηγών (π.χ. Ευσέβιος, <i>Εκκλησιαστική Ιστορία</i>).</p>
--	--	--	--	--

Ο ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΣ Α΄ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ (527 – 565)

2	1. Να κατανοούν τα βασικά στοιχεία της εσωτερικής πολιτικής του Ιουστινιανού Α΄	1. <u>Εσωτερική πολιτική του Ιουστινιανού</u> <u>Στάση του Νίκα</u>	Θέματα για δημιουργικές εργασίες: • Συγγραφή κατατοπιστικών σημειωμάτων για τα πιο κάτω:	Για τη διδασκαλία του παρόντος κεφαλαίου ΠΡΕΠΕΙ να αξιοποιηθεί
----------	---	--	--	---

	<p>και να την αξιολογούν.* (Β, Γ, Δ, Ε, ΣΤ, Ζ)</p> <p>2. Να αξιολογούν την εξωτερική πολιτική του Ιουστινιανού Α΄.*/**/*** (Β, Γ, Δ, Ε, ΣΤ, Ζ)</p>	<p>Δήμοι του Ιπποδρόμου, αίτια, γεγονότα, αξιολόγηση της στάσης του Ιουστινιανού και της Θεοδώρας, συνέπειες</p> <p>Νομοθετικό έργο (απλή αναφορά)</p> <p>Κωδικοποίηση Ρωμαϊκού Δικαίου, Ιουστινιάνειος Κώδικας, Πανδέκτης, Εισηγήσεις, Νεαρές, σημασία Ιουστινιάνειου Δικαίου</p> <p>Οικοδόμηση Αγίας Σοφίας</p> <p>αρχιτέκτονες, ρυθμός, βασικά χαρακτηριστικά (τρούλος)</p> <p>2. Εξωτερική πολιτική του Ιουστινιανού</p> <p>αποκατάσταση της ρωμαϊκής οικουμένης, ανάκτηση εδαφών στη Δύση, πόλεμοι με Πέρσες στην Ανατολή, εισβολή Σλάβων, αποτίμηση της εξωτερικής πολιτικής του Ιουστινιανού, θετικές και αρνητικές συνέπειες (αξιοποίηση χάρτη)</p>	<p>Δήμοι, Στάση του Νίκα, Νεαρές, Βασιλική με τρούλο, Αγία Σοφία.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Κατασκευή λευκώματος φωτογραφιών με θέμα: «Η Αγία-Σοφία: το λαμπρότερο κτίσμα της βυζαντινής τέχνης» ή μίας μακέτας της Αγίας Σοφίας (διαθεματική/διεπιστημονική προσέγγιση σε συνεργασία με τον/τη διδάσκοντα/ουσα τα μαθήματα της Τέχνης και της Τεχνολογίας). • Συζήτηση με θέμα: «Τι σας εντυπωσιάζει περισσότερο από την Αγία Σοφία;». • Συγκέντρωση δημοτικών τραγουδιών, θρύλων και παραδόσεων που σχετίζονται με την Αγία Σοφία.**** • Κατασκευή ψηφιδωτού με θέμα την προσωπογραφία του Ιουστινιανού Α΄ ή της Θεοδώρας (διαθεματική/διεπιστημονική προσέγγιση σε συνεργασία με τον/τη διδάσκοντα/ουσα το μάθημα της Τέχνης). • Αναζήτηση, καταγραφή και παρουσίαση αρχιτεκτονικών 	<p>το ηχητικό υλικό της διάλεξης «Ο Ιουστινιανός και το έργο του», στα πλαίσια της σειράς <i>Μίλα μου Ιστορικά</i> για το <i>Γυμνάσιο</i></p> <p>(https://istom.schools.ac.cy/index.php/el/dra-seis/mila-mou-istorika)</p> <p>* Προτείνεται η αξιοποίηση πρωτογενών / δευτερογενών πηγών (π.χ. Προκόπιος, <i>Υπέρ των πολέμων λόγοι</i>, Προκόπιος, <i>Περί Κτισμάτων</i>, Θεοφάνης, <i>Χρονογραφία</i>, «Νεαρές»).</p> <p>** Προτείνεται η αξιοποίηση χαρτών που παρουσιάζουν: (α) την Αυτοκρατορία κατά την περίοδο του</p>
--	--	--	--	---

			<p>μνημείων της Ιουστινιάνειας περιόδου στην Κύπρο.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Σύγκριση, από αρχιτεκτονικής άποψης, μεταξύ της Αγίας Σοφίας της Κωνσταντινούπολης και του Ναού της του Θεού Σοφίας στον Στρόβολο Λευκωσίας και καταγραφή συμπερασμάτων. <p>Θέματα για συνθετικές εργασίες (projects):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Η Στάση του Νίκα: αίτια, λόγοι αποτυχίας, συνέπειες. - Η εσωτερική/εξωτερική πολιτική του Ιουστινιανού Α΄. - Το νομοθετικό έργο του Ιουστινιανού. - Θεοδώρα, μια ισχυρή προσωπικότητα στο πλευρό του Ιουστινιανού Α΄. - Το οικοδομικό έργο του Ιουστινιανού Α΄ (φρούρια, τείχη, ναοί, έργα κοινής ωφελείας, οχυρώσεις). 	<p>Κωνσταντίνου Α΄ (324–337), (β) την Αυτοκρατορία κατά το έτος ανόδου του Ιουστινιανού στον θρόνο (527) και (γ) την Αυτοκρατορία στο τέλος της βασιλείας του Ιουστινιανού (565), ώστε οι μαθητές/τριες να τους αντιπαραβάλουν και να εξαγάγουν συμπεράσματα σχετικά με τη διαφοροποίηση των συνόρων της Αυτοκρατορίας και τον βαθμό αποκατάστασης της <i>Ρωμαϊκής Οικουμένης</i>.</p> <p>*** Η αποτίμηση της εξωτερικής πολιτικής του Ιουστινιανού να μην περιοριστεί στα</p>
--	--	--	---	--

				<p>θετικά της ανακατάληψης εδαφών, αλλά να τονιστούν και οι αρνητικές συνέπειες, ιδίως όσον αφορά την οικονομία και το στράτευμα. Έτσι, στο επόμενο μάθημα θα είναι πιο αποτελεσματική η διασύνδεση με την κρίση που ξέσπασε στο Βυζάντιο μετά τον θάνατο του Ιουστινιανού.</p> <p>**** Βλ. <i>Ο Λόγος Ανάγκη της Ψυχής</i>, Κείμενα Λογοτεχνίας Α΄ Γυμνασίου, Εκδόσεις ΥΑΠ, Λευκωσία 2011, σ. 98 (θρύλος για την Αγια-Σοφιά)</p>
--	--	--	--	---

Ο ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ ΚΑΙ Η ΔΥΝΑΣΤΕΙΑ ΤΟΥ (610 – 717)

<p>2</p>	<p>1. Να τεκμηριώνουν τη σοβαρότητα της κρίσης που αντιμετώπιζε η Αυτοκρατορία κατά το δεύτερο μισό του 6ου και στις αρχές του 7ου αιώνα. (Β, Δ, Ε, ΣΤ, Ζ)</p> <p>2. Να περιγράψουν τις κυριότερες φάσεις της εκστρατείας του Ηρακλείου εναντίον των εξωτερικών εχθρών του Βυζαντίου και να εξηγούν τους παράγοντες που συνέβαλαν στη νικηφόρα εκστρατεία του Ηρακλείου εναντίον των Περσών.*/**/** (Β, Γ, Δ, Ε, ΣΤ, Ζ)</p> <p>3. Να περιγράψουν και να αξιολογούν τις μεταρρυθμίσεις στην κρατική διοίκηση και την ολοκλήρωση του εξελληνισμού της. **/** (Β, Γ, Δ, Ε, ΣΤ, Ζ)</p>	<p>1. <u>Το Βυζάντιο σε κρίση</u> λόγοι και συνέπειες της κρίσης</p> <p>2. <u>Εκστρατεία Ηρακλείου</u> πόλεμοι με Πέρσες (αρπαγή Τιμίου Σταυρού, Μάχη της Νινευί), πόλεμοι με Αβάρους – Σλάβους (πολιορκία της Κωνσταντινούπολης), (αξιοποίηση χάρτη) <u>Παράγοντες επιτυχίας</u> στρατηγός – αυτοκράτορας, θρησκευτικός χαρακτήρας των πολέμων, συνεισφορά Εκκλησίας</p> <p>3. <u>Μεταρρυθμίσεις και εξελληνισμός της κρατικής διοίκησης</u> θεσμός των Θεμάτων (διοικητικές περιφέρειες,</p>	<p>Θέματα για δημιουργικές εργασίες:</p> <ul style="list-style-type: none"> Κατασκευή χάρτη με σχετικά υπομνήματα για κάθε έναν από τους εξωτερικούς εχθρούς που αντιμετώπιζε η Βυζαντινή Αυτοκρατορία στα χρόνια της Δυναστείας του Ηρακλείου. Συζήτηση με θέμα: «Ο εξελληνισμός του Ανατολικού Ρωμαϊκού Κράτους κατά την εποχή της Δυναστείας του Ηρακλείου». Αναζήτηση και συγκέντρωση πληροφοριών που συνδέουν τον αυτοκράτορα Ηράκλειο με την Κύπρο (αρχαιολογικά μνημεία, ευρήματα, νομίσματα κ.ά.). Διασύνδεση ιστορικών γεγονότων της περιόδου με τη βυζαντινή υμνογραφία.**** <p>Θέματα για συνθετικές εργασίες (projects):</p>	<p>Για τη διδασκαλία του παρόντος κεφαλαίου ΠΡΕΠΕΙ να αξιοποιηθεί το ηχητικό υλικό της διάλεξης «Ο Ηράκλειος και η Δυναστεία του (610 717 μ.Χ.)», στα πλαίσια της σειράς <i>Μίλα μου Ιστορικά για το Γυμνάσιο</i> (https://istom.schools.ac.cy/index.php/el/draseis/mila-mou-istorika)</p> <p>* Προτείνεται η αξιοποίηση χάρτη, ώστε οι μαθητές/τριες να εντοπίσουν τις κινήσεις των εξωτερικών εχθρών του Βυζαντίου σε διαφορετικά μέτωπα.</p>
-----------------	--	--	--	---

		<p>Θεματικός στρατός, στρατιωτικά κτήματα ή στρατιωτόπια, στρατηγός), αξιολόγηση του θεσμού των Θεμάτων (αξιοποίηση χάρτη), χρήση της ελληνικής γλώσσας στη διοίκηση, πιστός έν Χριστῶ βασιλεύς</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Εντοπισμός και καταγραφή των στοιχείων που αποδεικνύουν τον θρησκευτικό χαρακτήρα των εκστρατειών του Ηρακλείου. - Τεκμηρίωση της θέσης: «<i>Ο Ηράκλειος υπήρξε ο δημιουργός του Μεσαιωνικού Βυζαντίου, του οποίου η οργάνωση είναι Ρωμαϊκή, η γλώσσα και ο πολιτισμός Ελληνικός και η πίστη Χριστιανική</i>» (Α. Α. Vasiliev, <i>Ιστορία της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας</i>, Εκδόσεις Πελεκάνος, Αθήνα 2006, σ. 243). - Συνεξέταση του εσωτερικού έργου του Ιουστινιανού Α΄ και του Ηρακλείου και εξαγωγή συμπερασμάτων. 	<p>** Προτείνεται η αξιοποίηση η πρωτογενών / δευτερογενών πηγών (π.χ. Θεοφάνης, Χρονογραφία, Νικηφόρος, Πατριάρχης Κων/πόλεως, <i>Ιστορία σύντομος</i>, «Ακάθιστος Ύμνος», Κωνσταντίνος Ζ΄ Πορφυρογέννητος, <i>Περί Θεμάτων</i>).</p> <p>*** Προτείνεται μια διαθεματική/ διεπιστημονική προσέγγιση σε συνεργασία με τον/τη διδάσκοντα/ουσα το μάθημα των Θρησκευτικών, για να εντοπιστούν και να αναλυθούν βυζαντινοί ύμνοι που συνδέονται</p>
--	--	---	---	--

				<p>με συγκεκριμένα ιστορικά γεγονότα της περιόδου αυτής (ανακατάληψη Ιερουσαλήμ και επιστροφή Τιμίου Σταυρού στους Βυζαντινούς – «Σώσον Κύριε τον Λαό Σου», πολιορκία</p> <p>Κωνσταντινούπολης από Αβάρους και Σλάβους – «Ακάθιστος Ύμνος»).</p> <p>**** Προτείνεται η αξιοποίηση χάρτη, ώστε οι μαθητές/τριες να κατανοήσουν τη θεματική οργάνωση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας.</p>
--	--	--	--	--

Η ΚΥΠΡΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΡΩΤΟΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΠΕΡΙΟΔΟ (4ος – 7ος αιώνας)
ΟΙ ΑΡΜΕΝΙΟΙ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

<p>2</p>	<p>1. Να αναφέρουν τις πολιτιστικές εξελίξεις στην Κύπρο κατά την Πρωτοβυζαντινή περίοδο.*/** (Α, Β, Δ, Ε, ΣΤ, Ζ)</p> <p>2. Να εξηγούν πότε και κάτω από ποιες συνθήκες εμφανίζονται οι Αρμένιοι στην Κύπρο και να σχολιάζουν τη συμβολή τους στην κοινωνικοοικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη της Κύπρου.*** (Β, Δ, Ε, ΣΤ, Ζ)</p>	<p>1. <u>Πρωτοβυζαντινή Τέχνη</u> παλαιοχριστιανική βασιλική (απλή αναφορά) ψηφιδωτά και μωσαϊκά δάπεδα, αξία πρωτοβυζαντινών ψηφιδωτών παραστάσεων στην Κύπρο, έργα χρυσοχοΐας και αργυροχοΐας (θησαυροί της Λάμπουσας)</p> <p>2. <u>Οι Αρμένιοι στην Κύπρο</u> λόγοι εγκατάστασης Αρμενίων στην Κύπρο τον 6ο αι. μ.Χ., συμβολή των Αρμενίων στην κοινωνικοοικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη του νησιού</p>	<p>Θέματα για δημιουργικές εργασίες:</p> <ul style="list-style-type: none"> Κατασκευή μοντέλου παλαιοχριστιανικής βασιλικής, με βάση το σχέδιο κάτοψης μίας βασιλικής που ανασκάφηκε στην Κύπρο ή κατασκευή ψηφιδωτού με μορφή από τα επιτοιχία ψηφιδωτά της Κανακαριάς και Παναγίας της Αγγελόκτιστης (διαθεματική/διεπιστημονική προσέγγιση σε συνεργασία με τον/τη διδάσκοντα/ουσα τα μαθήματα της Τέχνης και της Τεχνολογίας). <p>Θέματα για συνθετικές εργασίες (projects):</p> <ul style="list-style-type: none"> Τα θέματα των μωσαϊκών δαπέδων και των επιτοιχίων ψηφιδωτών. Η αξία των κυπριακών ψηφιδωτών παραστάσεων της Πρωτοβυζαντινής περιόδου σε σχέση με την Εικονομαχία. 	<p>Για τη διδασκαλία της Ενότητας «Οι Αρμένιοι στην Κύπρο», ΠΡΕΠΕΙ να αξιοποιηθεί το οπτικό υλικό για τις Θρησκευτικές Ομάδες – ΧΡΗΣΙΜΟ ΥΛΙΚΟ</p> <p>Προτείνεται η αξιοποίηση / πρωτογενών / δευτερογενών πηγών. Βλ. <i>Διδάσκοντας τη Βυζαντινή Κύπρο μέσα από τις πηγές</i>, Εκδόσεις ΥΑΠ, Λευκωσία 2011, σ. 13-66.</p> <p>** Προτείνεται η προβολή οπτικοακουστικού υλικού με θέμα την</p>
-----------------	---	---	--	--

			<ul style="list-style-type: none"> - Η τύχη των ψηφιδωτών της Παναγίας της Κανακαριάς στη Λυθράγκωμη της Καρπασίας. - Η επιβίωση της βυζαντινής τέχνης της Κύπρου στη σύγχρονη μικροτεχνία. - Εντοπισμός και καταγραφή αρμενικών μνημείων και τοπωνυμίων. <p>Επισκέψεις σε αρχαιολογικούς/ιστορικούς χώρους, μουσεία και μνημεία: Παλαιοχριστιανικές βασιλικές:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Βασιλικές Κουρίου, Λεμεσός - Βασιλική Αμαθούντας, Λεμεσός - Αγροτικές βασιλικές Καλαβασού (Βασιλικές Κόπετρα και Σύρματα), Λάρνακα - Βασιλική Χρυσοπολίτισσας, Πάφος - Βασιλικές Αγίου Γεωργίου, Πέγεια, Πάφος <p>Επιτοίχια ψηφιδωτά:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ψηφιδωτό αψίδας Παναγίας Αγγελόκτιστης, Κίτι, Λάρνακα - Ψηφιδωτά Παναγίας Κανακαριάς, Βυζαντινό Μουσείο Ιδρύματος Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ', Λευκωσία 	<p>Πρωτοβυζαντινή Τέχνη (βλ. <i>Χαρτογράφηση Εκπαιδευτικού Υλικού</i>).</p> <p>*** Η πρώτη μαζική εγκατάσταση Αρμενίων στην Κύπρο έγινε κατά το δεύτερο μισό του βου αιώνα από τον στρατηγό και μετέπειτα αυτοκράτορα Μαυρίκιο. Αυτός είχε συλλάβει μεγάλο αριθμό Αρμενίων αιχμαλώτων (υπολογίζεται ότι ήταν πάνω από 3.000) και μετέφερε αρκετούς απ' αυτούς στην Κύπρο, για να τους χρησιμοποιήσει ως</p>
--	--	--	---	---

			<ul style="list-style-type: none"> - Ψηφιδωτό σπάραγμα αγγέλου από την επισκοπική βασιλική Κουρίου, Τοπικό Μουσείο Κουρίου, Επισκοπή, Λεμεσός <p>Αρμενικά μνημεία:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Μνημείο της Γενοκτονίας των Αρμενίων (προαύλιο της εκκλησίας της Παναγίας Θεοτόκου), Λευκωσία - Ορειχάλκινο Μνημείο της Αρμενικής Γενοκτονίας (μαρίνα της Λάρνακας, παραλία των Φοινικούδων), Λάρνακα 	<p>πολεμιστές, ενισχύοντας την άμυνα του νησιού. Βλ. Άντρος Παυλίδης, <i>Ιστορία της νήσου Κύπρου</i>, Εκδόσεις Φιλόκυπρος, Λευκωσία 1992, τόμος 2, σ. 230-231, 243. Επίσης, για την αρμενική κοινότητα της Κύπρου υπάρχουν πληροφορίες και στο εγχειρίδιο του Λυκείου <i>Ιστορία της Κύπρου, Μεσαιωνική – Νεότερη (1192 – 1974)</i>, Εκδόσεις ΥΑΠ, Λευκωσία 2002, σ. 304-310. Ακόμη, βλ. <i>Ιστορία της Κυπριακής Δημοκρατίας</i>, Εκδόσεις Φιλελεύθερος, Λευκωσία 2011,</p>
--	--	--	--	---

				τόμος 3, σ. 182-201, Οι Αρμένιοι της Κύπρου, Εκδόσεις Γραφείου Τύπου και Πληροφοριών της Κυπριακής Δημοκρατίας, Λευκωσία 2012.
--	--	--	--	---

ΛΑΟΙ ΣΤΟΝ ΠΕΡΙΓΥΡΟ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Η ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΤΟΥ ΙΣΛΑΜ ΚΑΙ Η ΕΞΑΠΛΩΣΗ ΤΩΝ ΑΡΑΒΩΝ

2	<p>1. Να κατανοούν όρους/έννοιες περιεχομένου που σχετίζονται με το Ισλάμ.*/** (Γ, Δ, ΣΤ, Ζ)</p> <p>2. Να αναφέρουν τα αίτια και να σχολιάζουν τα αποτελέσματα της ραγδαίας εξάπλωσης των Αράβων.* (Α, Β, Δ, Ε, ΣΤ, Ζ)</p>	<p>1. <u>Μουσουλμανική Θρησκεία</u> Ισλάμ, Μουσουλμάνος / Μωαμεθανός, Κοράνι, Τζιχάντ (ιερός πόλεμος), μάρτυρες της πίστης, χαλίφης</p> <p>2. <u>Εξάπλωση των Αράβων</u> παράγοντες που συνέβαλαν στη ραγδαία εξάπλωση των Αράβων (αξιοποίηση χάρτη, μονοφυσιτισμός), μάχη του Πουατιέ (αξιοποίηση χάρτη) και σημασία της ήττας</p>	<p>Θέματα για δημιουργικές εργασίες:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Συγγραφή κατατοπιστικών σημειωμάτων για τα πιο κάτω: Ισλάμ, Τζιχάντ, Μάχη του Πουατιέ. • Κατασκευή χάρτη με παρουσίαση της θυελλώδους πορείας των Αράβων από τον θάνατο του Μωάμεθ το 632 μέχρι την ήττα τους από τους Φράγκους το 732 στο Πουατιέ της Γαλλίας. • Κατασκευή λευκώματος με παρουσίαση και σχολιασμό 	<p>* Προτείνεται η αξιοποίηση χάρτη, ώστε οι μαθητές/τριες να προσδιορίσουν γεωγραφικά τον χώρο γένεσης του Ισλάμ, την αραβική χερσόνησο, και να παρακολουθήσουν την εξάπλωση των Αράβων από</p>
----------	--	---	--	--

		<p>των Αράβων, συνέπειες της εξάπλωσης των Αράβων</p>	<p>εικαστικών έργων της αραβικής τέχνης.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Σύνταξη λεξικού με λέξεις αραβικής προέλευσης που χρησιμοποιούνται στην ελληνική γλώσσα. • Καταγραφή σύγχρονων κρατών των οποίων η επίσημη θρησκεία είναι η ισλαμική. <p>Θέματα για συνθετικές εργασίες (projects):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Οι επιδράσεις του Χριστιανισμού και του Ιουδαϊσμού στο Κοράνι. - Εκπόνηση εργασίας με θέμα: «Η διάσπαση του Χαλιφάτου των Αράβων τον 9ο αιώνα και η ίδρυση των ανεξάρτητων Χαλιφάτων των Ομεΐαδών στη Ισπανία, των Φατιμιδών στην Αίγυπτο και των Αββασιδών στην Περσία – Μεσοποταμία». - Η παρουσία των Αράβων στην ιβηρική χερσόνησο. - Οι επιδόσεις των Αράβων στα γράμματα και τις επιστήμες (μπορεί να εξεταστεί και η επίδραση του Αριστοτέλη στην αραβική σκέψη). 	<p>την Ανατολή στα Πυρηναία.</p> <p>** Προτείνεται η αξιοποίηση πρωτογενών / δευτερογενών πηγών (π.χ. πηγές 1-3, στο Λ. Τσακσίρας – Ζ. Ορφανουδάκης – Μ. Θεοχάρη, <i>Ιστορία Ρωμαϊκή και Βυζαντινή</i>, Β΄ Γυμνασίου, Εκδόσεις ΟΕΔΒ, Αθήνα 2001, σ. 200-201, «Κοράνι»).</p>
--	--	---	--	---

ΟΙ ΑΡΑΒΙΚΕΣ ΕΠΙΔΡΟΜΕΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ (7ος – 10ος αιώνες)
ΟΙ ΜΑΡΩΝΙΤΕΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

<p>2</p>	<p>1. Να προσδιορίζουν τα αίτια και τις συνέπειες των αραβικών επιδρομών εναντίον της Κύπρου και να περιγράφουν τα σημαντικότερα γεγονότα της περιόδου.*/** (B, Δ, E, ΣΤ, Ζ)</p> <p>2. Να εξηγούν πότε και κάτω από ποιες συνθήκες εμφανίζονται οι Μαρωνίτες στην Κύπρο και να σχολιάζουν τη συμβολή τους στην κοινωνικοοικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη της Κύπρου.*** (B, Δ, E, ΣΤ, Ζ)</p>	<p>1. <u>Αραβικές Επιδρομές στην Κύπρο</u> αίτια αραβικών επιδρομών, επιδρομές του Μοαβία (<u>απλή αναφορά</u>), Χαλά Σουλτάν Τεκκέ (σημασία του μνημείου για το Ισλάμ), καθεστώς συγκυριαρχίας, μετοικεσία Κυπρίων, συνέπειες αραβικών επιδρομών, απελευθέρωση της Κύπρου επί Νικηφόρου Φωκά</p> <p>2. <u>Οι Μαρωνίτες στην Κύπρο</u> λόγοι εγκατάστασης Μαρωνιτών στην Κύπρο τον 7ο–8ο αι. μ.Χ., συμβολή των Μαρωνιτών στην κοινωνικοοικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη του νησιού</p>	<p>Θέματα για δημιουργικές εργασίες:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Συγγραφή κατατοπιστικών σημειωμάτων για τα πιο κάτω: Μετοικεσία Κυπρίων, Χαλά Σουλτάν Τεκκέ. • Συγγραφή διηγήματος με θέμα την καθημερινή ζωή των Κυπρίων κατά την περίοδο των αραβικών επιδρομών στην Κύπρο. <p>Θέματα για συνθετικές εργασίες (projects):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Το τέμενος Χαλά Σουλτάν Τεκκέ στη Λάρνακα. - Σύγκριση των επιπτώσεων των αραβικών επιδρομών στη δημογραφική φυσιογνωμία της Κύπρου με εκείνες που είχε η τουρκική εισβολή του 1974 στην κατεχόμενη Κύπρο. <p>Επισκέψεις σε αρχαιολογικούς/ιστορικούς χώρους, μουσεία και μνημεία: Μουσουλμανικό τέμενος:</p>	<p>Για τη διδασκαλία της Ενότητας «Οι Μαρωνίτες στην Κύπρο», ΠΡΕΠΕΙ να αξιοποιηθεί το οπτικό υλικό για τις Θρησκευτικές Ομάδες-ΧΡΗΣΙΜΟ ΥΛΙΚΟ</p> <p>* Προτείνεται η αξιοποίηση η πρωτογενών / δευτερογενών πηγών και, ιδιαίτερα, η πολυπρισματική προσέγγιση του θέματος (ταυτόχρονη μελέτη βυζαντινών και αραβικών πηγών). Βλ. Διδάσκοντας τη Βυζαντινή Κύπρο μέσα από τις</p>
-----------------	---	---	--	--

			<ul style="list-style-type: none"> - Χαλά Σουλτάν Τεκκέ, Αλυκή Λάρνακας, Λάρνακα <p>Μαρωνίτικα μνημεία:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Εκκλησία του Τιμίου Σταυρού (Καθεδρικός Ναός της Παναγίας των Χαρίτων), Λευκωσία - Μαρμάρινο μνημείο των Πεσόντων και των Αγνοουμένων Μαρωνιτών (προαύλιο της εκκλησίας του Αγίου Μάρωνα στην Ανθούπολη), Λευκωσία - Άγαλμα του Σιάρπελ (προαύλιο της ομώνυμης εκκλησίας), Λεμεσός 	<p>πηγές, Εκδόσεις ΥΑΠ, Λευκωσία 2011, σ. 67-87.</p> <p>** Προτείνεται η αξιοποίηση χάρτη, ώστε οι μαθητές/τριες να παρακολουθήσουν τη μετοικεσία των Κυπρίων στην Αρτάκη της Προποντίδας.</p> <p>*** Πληροφορίες για την μαρωνιτική κοινότητα της Κύπρου υπάρχουν στο εγχειρίδιο του Λυκείου <i>Ιστορία της Κύπρου, Μεσαιωνική – Νεότερη (1192 – 1974)</i>, Εκδόσεις ΥΑΠ, Λευκωσία 2002, σ. 310-312. Επίσης, βλ. <i>Ιστορία της Κυπριακής</i></p>
--	--	--	---	--

				<p>Δημοκρατίας, Εκδόσεις Φιλελεύθερος, Λευκωσία 2011, τόμος 3, σ. 198- 207, Οι Μαρωνίτες της Κύπρου, Εκδόσεις Γραφείου Τύπου και Πληροφοριών της Κυπριακής Δημοκρατίας, Λευκωσία 2012.</p>
--	--	--	--	--

Η ΜΕΓΑΛΗ ΑΚΜΗ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ ΑΠΟ ΤΟΝ 8ο ΜΕΧΡΙ ΤΟΝ 11ο ΑΙΩΝΑ

Η ΕΙΚΟΝΟΜΑΧΙΑ (8ος – 9ος αιώνας)

2	1. Να κατανοούν όρους/έννοιες περιεχομένου που σχετίζονται με την Εικονομαχία.* (Γ, Δ, ΣΤ, Ζ)	1. <u>Όροι/ Έννοιες κλειδιά</u> εικονομάχοι / εικονοκλάστες, εικονόφιλοι / εικονολάτρες, ανεικονικές αντιλήψεις, αναστήλωση των εικόνων	Θέματα για δημιουργικές εργασίες: <ul style="list-style-type: none"> • Διαλογική συζήτηση με θέμα: «Επιχειρηματολογία υπέρ και κατά των εικόνων σε υποτιθέμενη εικονομαχία». • Συζήτηση, σε συνεργασία με τον/τη διδάσκοντα/ουσα το μάθημα των 	Για τη διδασκαλία του παρόντος κεφαλαίου ΠΡΕΠΕΙ να αξιοποιηθεί το ηχητικό υλικό της διάλεξης «Η Εικονομαχία (8ος-9ος
----------	---	---	---	---

	<p>2. Να εξηγούν τα βαθύτερα κίνητρα της εικονομαχικής πολιτικής των Ισαύρων.* (Β, Γ, Δ, Ε, ΣΤ, Ζ)</p> <p>3. Να αξιολογούν τις βραχυπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες συνέπειες της έριδας για το ζήτημα των εικόνων.* (Α, Β, Γ, Δ, Ε, ΣΤ, Ζ)</p>	<p>2. <u>Εικονομαχική πολιτική των Ισαύρων</u> αίτια και κίνητρα της Εικονομαχίας</p> <p>3. <u>Συνέπειες της έριδας για το ζήτημα των εικόνων</u> θρησκευτικές, ιδεολογικές, πολιτικές και πολιτιστικές επιπτώσεις της Εικονομαχίας, σημασία της επικράτησης των εικονόφιλων</p>	<p>Θρησκευτικών, με θέμα: «Το νόημα της Εικονομαχίας» ή «Αν γινόταν η Εικονομαχία σήμερα, θα είχε τόση έκταση; Ναι, όχι και γιατί;».</p> <p>Θέματα για συνθετικές εργασίες (projects):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ιωάννης Δαμασκηνός και Θεοφάνης ο Ομολογητής: δύο υπέρμαχοι των εικόνων εναντίον των εικονομάχων. - Ο εορτασμός της αναστήλωσης των εικόνων την Κυριακή της Ορθοδοξίας (διαθεματική/διεπιστημονική προσέγγιση σε συνεργασία με τον/τη διδάσκοντα/ουσα το μάθημα των Θρησκευτικών). - Η τέχνη της περιόδου της Εικονομαχίας. - Η αξία της διάσωσης έργων τέχνης στην Ανατολή και στην Ιταλία κατά την περίοδο της Εικονομαχίας. 	<p>αιώνας)», στα πλαίσια της σειράς Μίλα μου Ιστορικά για το Γυμνάσιο (https://istom.school.s.ac.cy/index.php/el/draseis/mila-mou-istorika)</p> <p>* Προτείνεται η αξιοποίηση πρωτογενών / δευτερογενών πηγών (π.χ. Ιωάννης Δαμασκηνός, <i>Περί εικόνων</i>, Νικηφόρος, Πατριάρχης Κων/πόλεως, <i>Ιστορία σύντομος</i>, Θεοφάνης, <i>Χρονογραφία</i>, Κωνσταντίνος Ζ΄ Πορφυρογέννητος, <i>Περί Θεμάτων</i>).</p>
<p>ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΕΠΟΠΟΙΙΑ (10ος – 11ος αιώνας)</p>				

<p>1</p>	<p>1. Να τεκμηριώνουν τη συμβολή των βυζαντινών στρατηγών- αυτοκρατόρων και στρατηγών στη Βυζαντινή Εποποιία.*/*** (Γ, Δ, Ε, ΣΤ, Ζ)</p>	<p>1. <u>Όροι/ Έννοιες κλειδιά</u> Βυζαντινή Εποποιία <u>Αγώνες με τους Άραβες</u> στρατιωτική αντεπίθεση Βυζαντινών, στρατηγός – αυτοκράτορας, ανάκτηση εδαφών (αξιοποίηση χάρτη) <u>Αγώνες με τους Βουλγάρους</u> <u>Απλή αναφορά:</u> πολιορκία Κωνσταντινούπολης από Συμεών, «βασιλεύς Βουλγάρων και Ρωμαίων», μάχη Σπερχειού, μάχη Κλειδίου, πλήρης υποταγή Βουλγάρων (αξιοποίηση χάρτη)</p>	<p>Θέματα για δημιουργικές εργασίες:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Αναζήτηση (στο διαδίκτυο, σε εγκυκλοπαίδειες κ.λπ.), μελέτη και σχολιασμός των μικρογραφιών από το εικονογραφημένο χρονικό <i>Σύνοψις Ιστοριών</i> του Ιωάννη Σκυλίτζη που απεικονίζουν θέματα σχετικά με τη Βυζαντινή Εποποιία. <p>Θέματα για συνθετικές εργασίες (projects):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Εκπόνηση εργασίας με θέμα: «Οι μάχες που σηματοδότησαν τη Βυζαντινή Εποποιία (αντίπαλοι, θέση, έκβαση)». - Οι Βούλγαροι ηγεμόνες και ο αγώνας τους εναντίον του Βυζαντίου για επικράτηση στα Βαλκάνια. 	<p>* Προτείνεται η αξιοποίηση πρωτογενών / δευτερογενών πηγών (π.χ. έργα Πατέρων και εκκλησιαστικών συγγραφέων του 9ου–11ου αιώνα, στο <i>Patrologia Graeca</i>, τόμοι 100-127, Μιχαήλ Ψελλός, <i>Χρονογραφία</i>, Ιωάννης Σκυλίτζης, <i>Σύνοψις Ιστοριών</i>).</p> <p>** Υπενθυμίζεται ότι οι μαθητές/τριες έχουν ήδη διδαχθεί τα ακριτικά τραγούδια στην Α΄ Γυμνασίου, στο μάθημα της Λογοτεχνίας (βλ. Ο Λόγος Ανάγκη της Ψυχής, Κείμενα</p>
----------	---	---	---	--

				<p>Λογοτεχνίας Α΄ Γυμνασίου, Εκδόσεις ΥΑΠ, Λευκωσία 2011, σ. 69-71).</p> <p>*** Προτείνεται η αξιοποίηση χάρτη που παρουσιάζει την επικράτεια του Βυζαντινού Κράτους καθώς και τις θέσεις όπου δόθηκαν οι σημαντικότερες μάχες από τους βυζαντινούς αυτοκράτορες και στρατηγούς εναντίον των Αράβων και Βουλγάρων κατά την περίοδο της Βυζαντινής Εποποιίας.</p>
--	--	--	--	--

<p>1</p>	<p>1. Να περιγράψουν τις οικονομικές εξελίξεις και τη σύνθεση της κοινωνίας του Βυζαντινού Κράτους στην ύπαιθρο κατά την περίοδο της Μακεδονικής Δυναστείας.* (Α, Β, Δ, Ε, ΣΤ, Ζ)</p>	<p>1. <u>Οικονομία και Κοινωνία της υπαίθρου</u> αριστοκρατία της γης, αριστοκρατία των αξιωμάτων, Δυνατοί, πένητες (ελεύθεροι γαιοκτήμονες, ακτήμονες γεωργοί, πάροικοι), χωρία ή προάστεια * (αξιοποίηση ppt)</p>	<p>Θέματα για δημιουργικές εργασίες:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Συγγραφή κειμένου με θέμα: «Η καθημερινή ζωή ενός βυζαντινού μεγαλογαιοκτήμονα». <p>Θέματα για συνθετικές εργασίες (projects):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Η κοινωνική διαστρωμάτωση του Βυζαντίου κατά τον 10ο αιώνα. - Οι συντεχνίες τότε και σήμερα. - Η ανάπτυξη του βυζαντινού εξωτερικού εμπορίου και τα προϊόντα εισαγωγής. 	<p>* Για τη διδασκαλία της Ενότητας Οικονομία και Κοινωνία την Εποχή της Μακεδονικής Δυναστείας ΠΡΕΠΕΙ να γίνει χρήση του υλικού για αξιοποίηση: «Οικονομία και κοινωνία την εποχή της Μακεδονικής Δυναστείας». (ppt) – ΧΡΗΣΙΜΟ ΥΛΙΚΟ Προτείνεται η αξιοποίηση πρωτογενών/δευτερογενών πηγών (π.χ. Μιχαήλ Ψελλός, Χρονογραφία, Ιωάννης Σκυλίτζης, Σύνοψις Ιστοριών, Κωνσταντίνος Ζ΄ Πορφυρογέννητος, Περί Θεμάτων).</p>
<p>ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ ΑΠΟ ΤΑ ΜΕΣΑ ΤΟΥ 11ου ΑΙΩΝΑ ΜΕΧΡΙ ΤΟ 1204</p>				

Η ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ ΑΠΟ ΤΟ 1025 ΜΕΧΡΙ ΤΟ 1081

<p>2</p>	<p>1. Να σχολιάζουν τις αιτίες και τις συνέπειες της αποδυνάμωσης της Αυτοκρατορίας κατά τον 11ο αιώνα.*/** (B, Δ, E, ΣΤ, Ζ)</p>	<p>1. <u>Κρίση 11ου αιώνα</u> αίτια της κρίσης, συνέπειες για την αυτοκρατορία, στρατιωτικές ήττες στο Ματζικέρτ και στο Μπάρι</p>	<p>Θέματα για δημιουργικές εργασίες:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Συζήτηση με θέμα: «Η κρίση μετά τον θάνατο του Ιουστινιανού Α΄ (τέλος 6ου – αρχές 7ου αιώνα) και η αποδυνάμωση της αυτοκρατορίας κατά τον 11ο αιώνα. Ομοιότητες και διαφορές». • Έρευνα με θέμα την τύχη του αυτοκράτορα Ρωμανού Δ΄ Διογένη μετά τη μάχη του Ματζικέρτ. <p>Θέματα για συνθετικές εργασίες (projects):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Εκπόνηση εργασίας με θέμα: «Οι στρατιωτικές ήττες του Βυζαντίου από τους Νορμανδούς και τους Σελτζούκους Τούρκους το 1071». - Η μάχη του Ματζικέρτ μέσα από γραπτές και οπτικές πηγές. 	<p>* Προτείνεται η αξιοποίηση πρωτογενών/δευτερογενών πηγών (π.χ. Μιχαήλ Ψελλός, <i>Χρονογραφία</i>, Μιχαήλ Ατταλειάτης, <i>Ιστορία</i>, Ιωάννης Σκυλίτζης, <i>Σύνοψις Ιστοριών</i>).</p> <p>** Προτείνεται η αξιοποίηση χάρτη, ώστε οι μαθητές/τριες να παρακολουθήσουν τις στρατιωτικές αποτυχίες των Βυζαντινών στο Ματζικέρτ και το Μπάρι.</p>
-----------------	--	--	---	--

**ΟΙ ΚΟΜΝΗΝΟΙ ΚΑΙ ΟΙ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ ΓΙΑ ΑΝΑΚΑΜΨΗ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ (1081 – 1185)
Η ΕΝΕΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΕΙΣΔΥΣΗ ΣΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΗ**

5	<p>1. Να περιγράψουν την εσωτερική και εξωτερική πολιτική των Κομνηνών και να αποτιμούν την προσπάθειά τους για ανασυγκρότηση της Αυτοκρατορίας.*/** (B, Γ, Δ, E, ΣΤ, Ζ)</p> <p>2. Να αποτιμούν τις μακροπρόθεσμες πολιτικές και οικονομικές συνέπειες της παραχώρησης εμπορικών προνομίων στους Βενετούς.*** (B, Δ, E, ΣΤ, Ζ)</p>	<p>1. <u>Εσωτερική πολιτική των Κομνηνών</u> θεσμός της Πρόνοιας (σύγκριση με τον θεσμό των Θεμάτων), αποτίμηση του θεσμού της Πρόνοιας) <u>Εξωτερική πολιτική των Κομνηνών</u> ανάκτηση εδαφών στη Μ. Ασία, αποκατάσταση βυζαντινής κυριαρχίας στα Βαλκάνια, μάχη στο Μυριοκέφαλο και συνέπειες, αποτίμηση εξωτερικής πολιτικής των Κομνηνών (αξιοποίηση χάρτη)</p> <p>2. <u>Ενετική οικονομική διείσδυση</u> Χρυσόβουλο του 1082, παραχώρηση προνομίων, πολιτικές και οικονομικές συνέπειες της παραχώρησης προνομίων</p>	<p>Θέματα για δημιουργικές εργασίες:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Σχεδιασμός ή κατασκευή ενός βυζαντινού νομίσματος της εποχής των Κομνηνών. • Κατασκευή σταυρόλεξου με τους ιστορικούς όρους και τις ιστορικές προσωπικότητες της ενότητας. • Εκπόνηση μικρής εργασίας ή συζήτηση με θέμα: «Η συντριβή των Βυζαντινών από τους Σελτζούκους Τούρκους στο Ματζικέρτ και το Μυριοκέφαλο. Συσχετισμός και εξαγωγή συμπερασμάτων». • Συζήτηση με θέμα: «Παραδείγματα στην ιστορία παροχής ανταλλαγμάτων μεταξύ κρατών». <p>Θέματα για συνθετικές εργασίες (projects):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ο θεσμός των Θεμάτων και ο θεσμός της Πρόνοιας: αντιπαραβολή και εξαγωγή συμπερασμάτων. 	<p>Για τη διδασκαλία της παρούσας ενότητας ΠΡΕΠΕΙ να αξιοποιηθεί το ηχητικό υλικό της διάλεξης «Οι Κομνηνοί και η αναδιοργάνωση του Βυζαντίου», στα πλαίσια της σειράς <i>Μίλα μου Ιστορικά για το Γυμνάσιο</i> (https://istom.schools.ac.cy/index.php/el/draseis/mila-mou-istorika)</p> <p>* Προτείνεται η αξιοποίηση πρωτογενών / δευτερογενών πηγών (π.χ. Άννα Κομνηνή, Αλεξιάς, Ιωάννης Κίνναμος, <i>Επιτομή των κατορθωμάτων</i>,</p>
----------	--	---	---	--

			<ul style="list-style-type: none"> - Αλέξιος Α΄ Κομνηνός: παρουσίαση της προσωπικότητας και του έργου του. - Η μάχη στο Μυριοκέφαλο και οι συνέπειές της για το Βυζάντιο. - Οι νορμανδικές επιδρομές κατά του Βυζαντίου στα χρόνια της Δυναστείας των Κομνηνών. 	<p>Νικήτας Χωνιάτης, <i>Χρονική Διήγησις</i>).</p> <p>** Προτείνεται η αξιοποίηση χάρτη, ώστε οι μαθητές/τριες να παρακολουθήσουν τις στρατιωτικές επιτυχίες των Κομνηνών και την ήττα του Μανουήλ Α΄ Κομνηνού στο Μυριοκέφαλο της Φρυγίας.</p> <p>*** Σε επόμενες ενότητες οι μαθητές/τριες αναμένεται να διασύνδεουν την εξέλιξη στις σχέσεις μεταξύ Βυζαντίου και Βενετίας με τα γεγονότα της Τέταρτης Σταυροφορίας και την Άλωση της</p>
--	--	--	--	--

				<p>Πόλης το 1204. Ακόμη, να είναι σε θέση να συσχετίσουν την ενετική οικονομική διείσδυση στην Ανατολή με το ενδιαφέρον της Βενετίας για κατοχή της Κύπρου, που είχε ως επιστέγασμα την περίοδο της Βενετοκρατίας.</p>
<p>Η ΚΥΠΡΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΚΥΡΙΩΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΠΕΡΙΟΔΟ (965 – 1191)</p>				
2	<p>1. Να περιγράφουν και να αιτιολογούν τις εξελίξεις στους τομείς της διοίκησης, της άμυνας, της οικονομίας, της τέχνης και της πνευματικής ζωής στην Κύπρο κατά την Κυρίως Βυζαντινή περίοδο.*/**/** (Α, Β, Δ, Ε, ΣΤ, Ζ)</p>	<p>1. <u>Διοίκηση</u> κατεπάνω, αποστασίες βυζαντινών διοικητών, λόγοι αποστασιών <u>Άμυνα</u> σημασία της στρατηγικής θέσης της Κύπρου για τα συμφέροντα του Βυζαντίου, αμυντική οχύρωση του νησιού (απλή αναφορά στα κάστρα)</p>	<p>Θέματα για δημιουργικές εργασίες:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Αναζήτηση και συλλογή γραμματοσήμων με παραστάσεις από βυζαντινά μνημεία της Κυρίως Βυζαντινής περιόδου. • Παρουσίαση ενός εκκλησιαστικού μνημείου της εξεταζόμενης περιόδου της ευρύτερης περιοχής των μαθητών/τριών ή του τόπου καταγωγής τους. 	<p>* Προτείνεται η αξιοποίηση της χάρτη της Ανατολικής Μεσογείου, ώστε οι μαθητές/τριες να αντιληφθούν τη σημασία της γεωγραφικής</p>

		<p><u>Τέχνη</u> εκκλησιαστική αρχιτεκτονική, τοιχογραφίες <u>Πνευματική ζωή</u> ίδρυση μοναστηριών και αποτίμηση της σημασίας τους</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Αναζήτηση κυπριακών παραλλαγών των ακριτικών τραγουδιών με ήρωα τον Διγενή Ακρίτα. <p>Θέματα για συνθετικές εργασίες (projects):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Τα βυζαντινά κάστρα του Πενταδακτύλου. - Αποστάτες διοικητές της Κύπρου: Θεόφιλος Ερωτικός, Ραψομάτης, Ισαάκιος Κομνηνός. - Η γεωργική παραγωγή της Κύπρου στην Κυρίως Βυζαντινή περίοδο και σήμερα. - Η καταστροφή της πολιτιστικής κληρονομιάς της Κυρίως Βυζαντινής περιόδου μετά την τουρκική εισβολή του 1974. <p>Επισκέψεις σε αρχαιολογικούς/ιστορικούς χώρους, μνημεία και μουσεία:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Βυζαντινό Μουσείο Ιδρύματος Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ', Λευκωσία - Κάστρο Λεμεσού – Μεσαιωνικό Μουσείο Κύπρου, Λεμεσός - Παναγία της Ασίνου, Νικητάρι, Τρόδος 	<p>θέσης της Κύπρου για την άμυνα του Βυζαντίου κατά την Κυρίως Βυζαντινή περίοδο.</p> <p>** Προτείνεται η αξιοποίηση πρωτογενών / δευτερογενών πηγών. Βλ. <i>Διδάσκοντας τη Βυζαντινή Κύπρο μέσα από τις πηγές</i>, Εκδόσεις ΥΑΠ, Λευκωσία 2011, σ. 95-162.</p> <p>*** Υπενθυμίζεται ότι οι μαθητές/τριες έχουν ήδη διδαχθεί τα ακριτικά τραγούδια στην Α' Γυμνασίου στο μάθημα της Λογοτεχνίας (βλ. <i>Ο Λόγος</i></p>
--	--	--	--	--

			<ul style="list-style-type: none"> - Παναγία του Άρακα, Λαγουδερά, Τρόδος - Άγιος Νικόλαος Στέγης, Κακοπετριά, Τρόδος - Τίμιος Σταυρός, Πελένδρι, Τρόδος - Εκκλησία Αγίων Ιωακείμ και Άνης, Καλιάνα, Λευκωσία - Άγιος Αντώνιος, Κελλιά, Λάρνακα - Μεταμόρφωση Σωτήρος, Σωτήρα, Αμμόχωστος - Εγκλείστρα Αγίου Νεοφύτου, Πάφος 	<p>Ανάγκη της Ψυχής, Κείμενα Λογοτεχνίας Α΄ Γυμνασίου, Εκδόσεις ΥΑΠ, Λευκωσία 2011, σ. 69-71, 98).</p>
--	--	--	---	--

ΟΙ ΣΤΑΥΡΟΦΟΡΙΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΟΥΣ ΓΙΑ ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΕΣΟΓΕΙΟ

3	<p>1. Να προσδιορίζουν τον χαρακτήρα και να εξηγούν τα αίτια των Σταυροφοριών.*/** (Β, Γ, Δ, Ε, Ζ)</p> <p>2. Να αποτιμούν τα αποτελέσματα των τριών πρώτων</p>	<p>1. <u>Όροι/ Έννοιες κλειδιά</u> ιερός πόλεμος (συσχέτιση των Σταυροφοριών με την εκστρατεία του Ηρακλείου κατά των Περσών και την τζιχάντ των Αράβων)* <u>Σταυροφορίες</u> ορισμός, αίτια (υλικά, θρησκευτικά)</p> <p>2. <u>Αποτίμηση αποτελεσμάτων των τριών πρώτων Σταυροφοριών</u> συνοπτική αναφορά στα</p>	<p>Θέματα για δημιουργικές εργασίες:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Κατασκευή χαρτών με σχετικά υπομνήματα, όπου παρουσιάζονται οι τέσσερις Σταυροφορίες ξεχωριστά (αφετηρίες, κατευθύνσεις και προορισμοί Σταυροφόρων). • Κατασκευή διαγράμματος, στο οποίο να σημειώνονται σε χρονολογική σειρά τα σημαντικότερα γεγονότα που συνδέονται με τις Σταυροφορίες. 	<p>Για τη διδασκαλία της παρούσας ενότητας ΠΡΕΠΕΙ να αξιοποιηθεί το ηχητικό υλικό της διάλεξης «Οι Σταυροφορίες και οι συνέπειές τους για το Βυζάντιο και την Ανατολική Μεσόγειο», στα πλαίσια της σειράς <i>Μίλα μου</i></p>
----------	--	--	--	--

	<p>Σταυροφοριών.**/**/**/** (B, Δ, E, ΣΤ, Ζ)</p> <p>3. Να αξιολογούν τη σημασία της Άλωσης της Πόλης το 1204 για το μέλλον της Αυτοκρατορίας και του Βυζαντινού Ελληνισμού.**/**/**/** (A, B, Γ, Δ, E, ΣΤ, Ζ)</p> <p>4. Να εντοπίζουν στον χάρτη τα λατινικά και ελληνικά κράτη που δημιουργήθηκαν κατά την περίοδο της Λατινοκρατίας (1204–1261).**/**/**/** (B, Δ, E, ΣΤ, Ζ)</p>	<p>κυριότερα γεγονότα (έμφαση στην κατάληψη της Κύπρου από τον Ριχάρδο Α΄ Λεοντόκαρδο), συνέπειες για το Βυζάντιο και τη Δύση, βαθμός επίτευξης των αρχικών στόχων των Σταυροφόρων (αξιοποίηση χάρτη)</p> <p>3. <u>Άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους (1204)</u> παρέκκλιση των σταυροφορικών δυνάμεων κατά την Τέταρτη Σταυροφορία, Άλωση της Πόλης, άμεσες συνέπειες, απόδοση σημαντικότητας στο γεγονός της Άλωσης, συνέπειες για το μέλλον της Αυτοκρατορίας και τη διαμόρφωση του Νέου Ελληνισμού</p> <p>4. <u>Λατινικά κράτη</u> Λατινική Αυτοκρατορία της Κωνσταντινούπολης, Βασίλειο της Θεσσαλονίκης, Δουκάτο της Αθήνας, Πριγκιπάτο της Αχαΐας, βενετικές κτήσεις (αξιοποίηση χάρτη) <u>Ελληνικά κράτη</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Έρευνα με θέμα: «Οι Σταυροφορίες από τη σκοπιά των Μουσουλμάνων της Μέσης Ανατολής». • Εκπόνηση μικρής εργασίας ή συζήτηση με θέμα: «Η στρατηγική σημασία της Κύπρου κατά την περίοδο των Σταυροφοριών». • Κατασκευή βιντεοταινίας μικρής έκτασης με θέμα: «Κύπρος και Τρίτη Σταυροφορία», στο οποίο θα παρουσιάζονται οι πρωταγωνιστές, τα γεγονότα και οι συνέπειές τους. • Εντοπισμός και καταγραφή παραδόσεων, ονομασιών και τοπωνυμίων, που να συνδέουν τον Ριχάρδο τον Λεοντόκαρδο και τη σύζυγό του Βερεγγάρια της Ναβάρρας με την Κύπρο. • Διαλογική συζήτηση με θέμα: «Οι διαπραγματεύσεις μεταξύ των Σταυροφόρων και των εκπροσώπων του αυτοκράτορα Αλεξίου Ε΄ Δούκα Μούρτζουφλου το 1204, λίγο πριν την Άλωση, σχετικά με τη συμφωνία που είχαν κλείσει ο Αλέξιος Άγγελος και οι Βενετοί». (Ο λατινόφιλος Αλέξιος Άγγελος, γιος του έκπτωτου αυτοκράτορα Ισαάκιου Β΄ Αγγέλου, 	<p>Ιστορικά για το Γυμνάσιο https://istom.schools.ac.cy/index.php/el/draseis/mil-a-mou-istorika</p> <p>* Προτείνεται επίσης η αξιοποίηση του υλικού με τίτλο Σταυροφορίες ppt</p> <p>** Προτείνεται η αξιοποίηση χάρτη της Ευρώπης και της Ανατολικής Μεσογείου, όπου παρουσιάζονται τα χριστιανικά και μουσουλμανικά κράτη κατά την περίοδο των Σταυροφοριών καθώς και οι εκστρατείες των Σταυροφόρων.</p> <p>*** Προτείνεται η αξιοποίηση και η προβολή χαρακτηριστικών</p>
--	--	--	--	--

		<p>Αυτοκρατορία της Νίκαιας, Αυτοκρατορία της Τραπεζούντας, Δεσποτάτο της Ηπείρου, Δεσποτάτο του Μορέως (αξιοποίηση χάρτη)</p>	<p>είχε κλείσει συμφωνία με τους Βενετούς, κατά την έναρξη της Τέταρτης Σταυροφορίας, να τον βοηθήσουν να πάρει τον θρόνο από τον σφετεριστή Αλέξιο Γ', με την υπόσχεση να τους προσφέρει πλουσιοπάροχα δώρα και την υποταγή της Ανατολικής στην Καθολική Εκκλησία. Ο Αλέξιος πράγματι ανέβηκε στον θρόνο [ως Αλέξιος Δ' και συναυτοκράτορα τον πατέρα του Ισαάκιο Β'], αλλά εκθρονίστηκε σχεδόν αμέσως. Ο Μούρτζουφλος, όταν έγινε αυτοκράτορας το 1204, δεν αναγνώρισε τη συμφωνία του Αλεξίου με τους Βενετούς).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Συζήτηση με θέμα: «Η απολογία του πάπα Ιωάννη Παύλου Β' για τη συμπεριφορά ορισμένων Καθολικών απέναντι στους Ορθόδοξους της Ανατολής κατά τη διάρκεια της επίσκεψής του στην Αθήνα το 2001. Συσχετισμός με τα γεγονότα της Τέταρτης Σταυροφορίας». <p>Θέματα για συνθετικές εργασίες (projects):</p>	<p>σκηνών από την κινηματογραφική ταινία «<i>Το Βασίλειο των Ουρανών</i>» (<i>The Kingdom of Heaven</i>), για να σχηματίσουν οι μαθητές/τριες συνοπτική εικόνα του χαρακτήρα των Σταυροφοριών και των συνεπειών τους στη Μέση Ανατολή.</p> <p>**** Για τη σχέση της Κύπρου με τις Σταυροφορίες προτείνεται η αξιοποίηση πρωτογενών/δευτερογενών πηγών. Βλ. <i>Διδάσκοντας τη Βυζαντινή Κύπρο μέσα από τις πηγές</i>, Εκδόσεις</p>
--	--	---	--	---

			<ul style="list-style-type: none"> - Ο ιερός πόλεμος των Χριστιανών της Δύσης για την απελευθέρωση των Αγίων Τόπων. - Η διαχρονική σημασία της Ιερουσαλήμ για τις τρεις μεγάλες μονοθεϊστικές θρησκείες: Χριστιανισμό, Μουσουλμανισμό και Ιουδαϊσμό (διαθεματική/διεπιστημονική προσέγγιση σε συνεργασία με τον/τη διδάσκοντα/ουσα το μάθημα των Θρησκευτικών). - Τα ιπποτικά τάγματα στην προστασία των Αγίων Τόπων. - Ο Σαλαδίνος και η ανακατάληψη της Ιερουσαλήμ από τους Μουσουλμάνους (1187). - Ιεροί πόλεμοι από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα. - Η λεηλασία των βυζαντινών θησαυρών και εκκλησιαστικών κειμηλίων της Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους. 	<p>ΥΑΠ, Λευκωσία 2011, σ. 102-118.</p> <p>***** Προτείνεται η αξιοποίηση πρωτογενών / δευτερογενών πηγών (π.χ. Νικήτας Χωνιάτης, <i>Χρονική Διήγησις</i>, Γοδεφρείδος Βιλλεαρδουίνος, <i>Χρονικό της κατάκτησης της Κων/πολης</i>).</p> <p>***** Προτείνεται η αξιοποίηση χάρτη, όπου παρουσιάζονται τα λατινικά και ελληνικά κράτη που δημιουργήθηκαν κατά την περίοδο της Λατινοκρατίας (1204–1261).</p>
--	--	--	---	--

ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΡΩΤΗ ΣΤΗ ΔΕΥΤΕΡΗ ΑΛΩΣΗ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ (1204 – 1453)

Η ΦΡΑΓΚΟΚΡΑΤΙΑ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ (1192 – 1489)
ΟΙ ΛΑΤΙΝΟΙ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

<p>3</p>	<p>1. Να κατανοούν τις πολιτειακές, οικονομικές, κοινωνικές, θρησκευτικές, πνευματικές και καλλιτεχνικές εξελίξεις στην Κύπρο κατά την περίοδο της Φραγκοκρατίας.*/**/***/**** (Α, Β, Δ, Γ, Ε, ΣΤ, Ζ)</p>	<p>1. <u>Πολίτευμα</u> βασιλιάς, Υψηλή Αυλή, Χαμηλή Αυλή, Ασίζες (απλή αναφορά) <u>Κοινωνία</u> φεουδαρχικό σύστημα, Φεουδάρχες, Αστοί, Πάροικοι, Περπυριάριοι, Φραγκομάτοι <u>Οικονομία</u> παραχώρηση προνομίων σε ξένους εμπόρους, εμπορική ανάπτυξη Αμμοχώστου <u>Τέχνη</u> γοθτική εκκλησιαστική αρχιτεκτονική, βυζαντινή εκκλησιαστική αρχιτεκτονική (ξυλόστεγοι ναοί, φραγκοβυζαντινός ρυθμός), οχυρωματικά έργα / κάστρα</p> <p>2. <u>Οι Λατίνοι στην Κύπρο</u></p>	<p>Θέματα για δημιουργικές εργασίες:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Κατάρτιση πίνακα με τους Φράγκους βασιλείς της Κύπρου σε χρονολογική σειρά και καταγραφή των σημαντικότερων γεγονότων της βασιλείας τους. • Συζήτηση με θέμα: «Η παραχώρηση εμπορικών προνομίων από τους Λουζινιανούς ηγεμόνες της Κύπρου σε ξένους εμπόρους και οι πολιτικές και οικονομικές επιπτώσεις που είχε αυτή η πρακτική για το φραγκικό βασίλειο της Κύπρου» (συσχετισμός με τις επιπτώσεις που είχε για το Βυζάντιο η παραχώρηση προνομίων στους Βενετούς με το Χρυσόβουλο του 1082). 	<p>Για τη διδασκαλία της Ενότητας «Οι Λατίνοι στην Κύπρο», <u>ΠΡΕΠΕΙ να αξιοποιηθεί το οπτικό υλικό για τις Θρησκευτικές Ομάδες –ΧΡΗΣΙΜΟ ΥΛΙΚΟ</u> *Προτείνεται επίσης η αξιοποίηση του υλικού Φραγκοκρατία στην Κύπρο- τέχνη ppt. * Το φεουδαρχικό σύστημα, όπως διαμορφώθηκε στη Μεσαιωνική Ευρώπη, θα εξεταστεί διεξοδικότερα σε επόμενη ενότητα.</p>
-----------------	---	--	---	---

<p>2. Να εξηγούν πότε και κάτω από ποιες συνθήκες εμφανίζονται οι Λατίνοι στην Κύπρο και να σχολιάζουν τη συμβολή τους στην κοινωνικοοικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη της Κύπρου.***** (B, Δ, Γ, Ε, ΣΤ, Ζ)</p>	<p>λόγοι εγκατάστασης Λατίνων στην Κύπρο κατά την περίοδο της Φραγκοκρατίας, συμβολή των Λατίνων στην κοινωνικοοικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη του νησιού</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ανάγνωση κυπριακών κειμένων της εποχής των Λουζινιανών (Χρονικό Λεόντιου Μαχαιρά, Διήγησις Γεώργιου Βουστρώνιου, «Ασσίζες της Χαμηλής Αυλής») στο πρωτότυπο και ανάλυση του περιεχομένου, αλλά και της γλώσσας τους. • Σύγκριση της κυπριακής διαλέκτου της εποχής με τη σημερινή διάλεκτο, όπως διαφαίνεται μέσα από συγκεκριμένα αποσπάσματα των Χρονικών του Λεόντιου Μαχαιρά και του Γεώργιου Βουστρώνιου (διαθεματική προσέγγιση σε συνεργασία με τον/τη διδάσκοντα/ουσα το μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας). • Η ενσωμάτωση λέξεων, ονομάτων/επωνύμων και τοπωνυμίων γαλλικής προέλευσης στην κυπριακή διάλεκτο (διαθεματική προσέγγιση σε συνεργασία με τον/τη διδάσκοντα/ουσα το μάθημα των Γαλλικών). • Συγκέντρωση φωτογραφικού υλικού με διάφορα αντικείμενα 	<p>Παρ' όλα αυτά ο/η διδάσκων/ουσα θα μπορούσε προκαταρκτικά να αναδείξει τις βασικότερες ομοιότητες και διαφορές που εντοπίζονται ανάμεσα σε Κύπρο και Δυτική Ευρώπη. Κύπρο (π.χ. η παρουσία των Περπυριάριων και των Φραγκομάτων).</p> <p>** Η φεουδαρχική κοινωνία της Μεσαιωνικής Ευρώπης θα εξεταστεί σε επόμενη ενότητα. Θα μπορούσαν, πάντως, να επισημανθούν οι ιδιαιτερότητες που παρουσίαζε η κοινωνική διαστρωμάτωση στην Κύπρο (π.χ. η παρουσία των</p>
---	---	--	---

			<p>(π.χ. πανοπλίες, νομίσματα), αγιογραφίες, ναούς και ιστορικά μνημεία της Φραγκοκρατίας και συγγραφή σχετικών υπομνημάτων.</p> <p>Θέματα για συνθετικές εργασίες (project):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Η εισαγωγή του φεουδαρχικού συστήματος στην Κύπρο από τους βασιλιάδες της δυναστείας των Λουζινιάν. - Η πολιτική της Καθολικής Εκκλησίας για υποταγή της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Κύπρου στα χρόνια της Φραγκοκρατίας (διαθεματική/διεπιστημονική προσέγγιση σε συνεργασία με τον/τη διδάσκοντα/ουσα το μάθημα των Θρησκευτικών). - Η εμπορική σημασία της Αμμοχώστου στα χρόνια της Φραγκοκρατίας και η κατάληψή της από τους Γενουάτες το 1372. - Τα γοτθικά μνημεία της Κύπρου (διαθεματική/διεπιστημονική προσέγγιση σε συνεργασία με τον/τη διδάσκοντα/ουσα το μάθημα της Τέχνης). 	<p>Περπυριάριων και των Φραγκομάτων).</p> <p>*** Προτείνεται η αξιοποίηση χάρτη, ώστε οι μαθητές/τριες να κατανοήσουν τη στρατηγική θέση της Αμμοχώστου στον χώρο της Ανατολικής Μεσογείου.</p> <p>**** Προτείνεται η αξιοποίηση πρωτογενών /δευτερογενών πηγών (π.χ. Λεόντιος Μαχαιράς, <i>Εξήγησις της γλυκείας χώρας Κύπρου</i>, Γεώργιος Βουστρώνιος, <i>Διήγησις κρόνικας Κύπρου</i>, Κωνσταντίνος Κωμοδίκης, <i>Οι πληροφορίες των βραχέων χρονικών για την Κύπρο. Η κατάταξη και ο σχολιασμός τους</i>).</p>
--	--	--	--	---

			<p>Οργανωμένες επισκέψεις σε αρχαιολογικούς/ιστορικούς χώρους, μνημεία και μουσεία:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Λεβέντειο Δημοτικό Μουσείο (αίθουσες Μεσαιωνικής περιόδου), Λευκωσία - Μουσείο Ιστορίας της Κυπριακής Νομισματοκοπίας, Πολιτιστικό Ίδρυμα Τραπέζης Κύπρου, Λευκωσία - Μεσαιωνική Αίθουσα Καστελιώτισσας, Λευκωσία (αποτελούσε τμήμα του παλατιού των Λουζινιανών και χρονολογείται από τον 13ο–14ο αιώνα) - Ερείπια του θερινού παλατιού των Φράγκων βασιλιάδων της Κύπρου και ερείπια γοθτικής εκκλησίας, Ποταμιά, Λευκωσία - Μεσαιωνικό Κάστρο Κολοσσίου, Λεμεσός (αποτελούσε το κέντρο διοίκησης, της «Κομανταρίας», του Τάγματος των Ιωαννιτών Ιπποτών) - Κάστρο Λεμεσού – Μεσαιωνικό Μουσείο Κύπρου, Λεμεσός 	<p><i>Σύντομη Ιστορία της Βυζαντινής και Μεσαιωνικής Κύπρου</i> (324–1571), Εκδόσεις Επιφανίου, Λευκωσία 2006, σ. 46–60, 65–116).</p> <p>***** Οι Λουζινιανοί φρόντισαν να εγκατασταθούν στην Κύπρο Λατίνοι από διάφορες περιοχές (την ίδια περίοδο αυξήθηκε και ο αριθμός των Μαρωνιτών της Κύπρου). Αυτοί αποτέλεσαν την άρχουσα τάξη κατά την περίοδο της Φραγκοκρατίας</p>
--	--	--	---	--

			<ul style="list-style-type: none"> - Κάστρο Λάρνακας, Λάρνακα - Βασιλικό Παρεκκλήσι της Αγίας Αικατερίνης, Πυργά, Λάρνακα (τοιχογραφία του βασιλιά Ιανού Λουζινιάν και της συζύγου του Καρλότας) - Κάστρο Πάφου, Πάφος - Βασιλική Έπαυλη, Κούκλια, Πάφος 	<p>και της Βενετοκρατίας. Περισσότερες πληροφορίες για τη λατινική κοινότητα της Κύπρου υπάρχουν στο εγχειρίδιο του Λυκείου <i>Ιστορία της Κύπρου, Μεσαιωνική – Νεότερη (1192</i></p> <p>–</p> <p><i>1974)</i>, Εκδόσεις ΥΑΠ, Λευκωσία 2002, σ. 313-315. Επίσης, βλ. <i>Ιστορία της Κυπριακής Δημοκρατίας</i>, Εκδόσεις Φιλελεύθερος, Λευκωσία</p> <p>2012, τόμος 4, σ. 208-213,</p>
--	--	--	--	--

Οι Λατίνοι της Κύπρου, Εκδόσεις Γραφείου Τύπου και Πληροφοριών της Κυπριακής Δημοκρατίας, Λευκωσία 2012.

Η ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΚΑΙ Η ΕΞΑΠΛΩΣΗ ΤΩΝ ΟΘΩΜΑΝΩΝ ΤΟΥΡΚΩΝ ΚΑΙ ΟΙ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ ΑΝΑΣΧΕΣΗΣ ΤΟΥΣ
Η ΑΛΩΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ (1453)

<p>3</p>	<p>1. Να εντοπίζουν στον χάρτη τις κυριότερες οθωμανικές κατακτήσεις (14ος και 15ος αι.), να εξηγούν τους λόγους της ραγδαίας οθωμανικής εξάπλωσης, σε σχέση με την εξασθένηση του Βυζαντίου, και να αξιολογούν τις προσπάθειες του Βυζαντίου για ανάσχεση των Οθωμανών.*/** (Α, Β, Δ, Γ, Ε, ΣΤ, Ζ)</p> <p>2. Να περιγράψουν το ιστορικό γεγονός της πολιορκίας και της Άλωσης της Κωνσταντινούπολης το</p>	<p>1. <u>Η αδυναμία του Βυζαντίου και η εξάπλωση των Οθωμανών</u>, λόγοι εξασθένησης του Βυζαντίου, επέκταση Οθωμανών στη Μικρά Ασία και στα Βαλκάνια, θεσμός των γαζήδων, παιδομάζωμα, γενίτσαροι</p> <p>2. <u>Πολιορκία και Άλωση της Πόλης (1453)</u> αντίπαλοι ηγέτες, γεγονότα, συνέπειες της Άλωσης για τον Ελληνισμό και την Ευρώπη</p>	<p>Θέματα για δημιουργικές εργασίες:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Κατασκευή χάρτη όπου διαφαίνεται η σταδιακή εξάπλωση των Οθωμανών στα βυζαντινά εδάφη. • Παραλληλισμός της κρίσης που αντιμετώπισε η Βυζαντινή Αυτοκρατορία τον 14ο και 15ο αιώνα με προηγούμενες περιπτώσεις, όπως την κρίση που ξέσπασε μετά το θάνατο του Ιουστινιανού Α΄ (τέλος 6ου – αρχές 7ου αιώνα) και την κρίση μετά τον θάνατο του Βασιλείου Β΄ (11ος αιώνας). Σύγκριση, εντοπισμός ομοιοτήτων και διαφορών και εξήγηση γιατί στις 	<p>Για πηγές σχετικά με την Άλωση της Πόλης, βλ. αποσπάσματα από τα Χρονικά του Γεώργιου Σφραντζή και του Νικολό Μπάρμπαρο στο: «Από τα χρονικά της Άλωσης του 1453», <i>Χρονικόν</i>, (Εφημ. ΠΟΛΙΤΗΣ), τεύχος 15, (30 Μαΐου 1999), 8-11. Ακόμη, υπάρχει το δίτομο έργο <i>Εάλω</i></p>
-----------------	---	--	---	---

	<p>1453.*** (B, Δ, Γ, Δ, Ε, ΣΤ)</p> <p>3. Να αξιολογούν τις συνέπειες της Άλωσης για τον Ελληνισμό και την Ευρώπη και να αποτιμούν τη σημασία της πνευματικής κληρονομιάς του Βυζαντίου.****/***** (B, Δ, Ε, ΣΤ, Ζ)</p>	<p>3. <u>Βυζαντινή πνευματική κληρονομιά</u> συνέπειες της Άλωσης για τον Ελληνισμό και την Ευρώπη, αποτίμηση της πνευματικής κληρονομιάς του Βυζαντίου</p>	<p>προηγούμενες δύο περιπτώσεις το Βυζάντιο κατάφερε να αντιμετωπίσει με επιτυχία τις δυσκολίες, ενώ στην περίπτωση της κρίσης του 14ου – 15ου αιώνα δεν απέφυγε την οριστική κατάρρευση της Αυτοκρατορίας.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Υπόδυση ρόλων. Για παράδειγμα, αν ήσουν ο αυτοκράτορας Ιωάννης Η΄ Παλαιολόγος με ποιους σχεδιασμούς θα προσπαθούσες να αποτρέψεις την επικείμενη Άλωση της Πόλης (π.χ. συνεργασία – συμφωνίες με βαλκανικούς λαούς, ενότητα στο εσωτερικό μέτωπο) ή αν βρισκόσουν στη θέση του Κωνσταντίνου ΙΑ΄ Παλαιολόγου πώς θα οργάνωνες την άμυνα της Κωνσταντινούπολης (προϋποθέτει τη μελέτη του σχεδιαγράμματος της Κωνσταντινούπολης με τις οχυρώσεις και τα τείχη που την περιέβαλλαν, καθώς επίσης και την εξέταση της γεωγραφικής διαμόρφωσης του χώρου). • Διατύπωση εκτιμήσεων για την τύχη που θα είχε η Κύπρος και η ευρύτερη Ανατολική Μεσόγειος 	<p><i>η Πόλις των εκδόσεων Βεργίνα με νεοελληνική απόδοση των ιστορικών έργων που έγραψαν ο Μιχαήλ Δούκας, ο Νικολό Μπάρμπαρο και ο Γεώργιος Φραντζής (ή Σφραντζής ορθότερα), καθώς και αποσπάσματα από τα έργα άλλων ιστοριογράφων.</i></p> <p>Για μαρτυρίες από τα οθωμανικά χρονικά της εποχής, βλ. Χάρης Σταυρίδης, «Η Άλωση της Κωνσταντινούπολης και οι Οθωμανοί χρονικογράφοι», <i>Χρονικόν</i>, (Εφημ. ΠΟΛΙΤΗΣ), τεύχος 15,</p>
--	---	--	--	---

			<p>λόγω της ραγδαίας επέκτασης των Οθωμανών στη Μικρά Ασία και στα Βαλκάνια τον 14ο και 15ο αιώνα και ιδίως μετά την Άλωση της Κωνσταντινούπολης το 1453 (προϋποθέτει τη μελέτη ιστορικού χάρτη).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Συζήτηση για τον ρόλο που διαδραμάτισε ο πάπας και οι ηγεμόνες της Δυτικής Ευρώπης πριν και κατά τη διάρκεια της πολιορκίας και της Άλωσης της Πόλης από τους Οθωμανούς. • Δραστηριότητα κριτικής – αξιολογικής σκέψης η οποία προτρέπει τους μαθητές να εκτιμήσουν τις επιπτώσεις που θα είχε το γεγονός της Άλωσης σε κάθε έναν από τους αποδέκτες του: Έλληνες, Οθωμανούς, Ρώσους, Ευρωπαίους. • Διακειμενική/πολυπρισματική προσέγγιση της πολιορκίας και της Άλωσης της Πόλης από τους Οθωμανούς Τούρκους. Συλλογή υλικού από βυζαντινά χρονικά της εποχής (Δούκας, Σφραντζής, Κριτόβουλος, Χαλκοκονδύλης), δυτικές πηγές (Νικολό 	<p>(30 Μαΐου 1999), 14-15.</p> <p>Για τραγούδια και θρήνους σχετικά με την Άλωση της Πόλης, βλ. (α) Ε. Κριαράς, <i>Ανακάλημα της Κωνσταντινούπολης</i>, Θεσσαλονίκη 1965 και (β) «Τραγούδια και Θρήνοι για την Άλωση», <i>Χρονικόν</i>, (Εφημ. ΠΟΛΙΤΗΣ, τεύχος 15, (30 Μαΐου 1999), σ. 12.</p> <p>* Προτείνεται η αξιοποίηση χάρτη, ώστε οι μαθητές/τριες να παρακολουθήσουν τους κυριότερους σταθμούς στην επεκτατική πορεία των Οθωμανών:</p>
--	--	--	--	---

			<p>Μπάρμπαρο, αρχιεπίσκοπος Λεονάρδος της Χίου) και οθωμανικά κείμενα (Τουρσούν μπέη).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Εκπόνηση μικρής εργασίας ή συζήτηση με θέμα: «Οι στρατηγικές επιλογές που ακολούθησε ο Μωάμεθ Β΄ ο Πορθητής, για να καταλάβει την Κωνσταντινούπολη» (π.χ. ο κανονιοβολισμός των τειχών και η μεταφορά των πλοίων στον Κεράτιο κόλπο διά της ξηράς). • Περιγραφή της πολεμικής ατμόσφαιρας που επικρατούσε εντός και εκτός των τειχών της Πόλης και καταγραφή των όπλων που χρησιμοποιήθηκαν από τις αντίπαλες δυνάμεις κατά τη διάρκεια της πολιορκίας (προϋποθέτει τη μελέτη σχετικών με το θέμα πηγών). • Συζήτηση με θέμα: «Οι άμεσες συνέπειες για τον πληθυσμό της Κωνσταντινούπολης μετά την εισβολή και τις λεηλασίες των Οθωμανών στρατιωτών εντός των τειχών της Πόλης» (προϋποθέτει 	<p>πτώση της Προύσας (1326), της Νίκαιας (1331), της Καλλίπολης (1354), του Διδυμότειχου (περ. 1360), της Αδριανούπολης και της Φιλιπούπολης (περ. 1368/1369), νίκη κατά των Σέρβων στο Κοσσυφοπέδιο (1389), νίκη στη μάχη της Νικόπολης (1396), άλωση της Θεσσαλονίκης και παράδοση των Ιωαννίνων (1430), νίκη κατά των σταυροφορικών δυνάμεων υπό την ηγεσία του βασιλιά της Πολωνίας και της Ουγγαρίας Βλάντισλαβ Γ΄ και του Ιωάννη</p>
--	--	--	--	--

			<p>τη μελέτη σχετικών με το θέμα πηγών).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Συζήτηση με θέμα: «Το τέλος του αυτοκράτορα Κωνσταντίνου ΙΑ΄ Παλαιολόγου μέσα από τις ιστορικές πηγές της εποχής». • Σχολιασμός της φράσης που αποδίδεται στον Λουκά Νοταρά, εκπρόσωπο της ανθενωτικής παράταξης στην Κωνσταντινούπολη, από τον βυζαντινό χρονικογράφο Μιχαήλ Δούκα: «<i>Προτιμότερο να δει κανείς να βασιλεύει μέσα στην Πόλη κεφαλομάντηλο (φακιόλι) τούρκικο παρά καθολική κουκούλα (τιάρα)</i>». Πώς αυτή η άποψη συνδέεται με τα γεγονότα που προηγήθηκαν (Σχίσμα των Εκκλησιών, Δ΄ Σταυροφορία, Λατινοκρατία); • Συζήτηση με θέμα: «Η Άλωση της Πόλης ως ορόσημο μίας νέας εποχής για τον Ελληνισμό και την Ευρώπη». <p>Θέματα για συνθετικές εργασίες (project):</p>	<p>Ουνυάδη στη μάχη της Βάρνας (1444).</p> <p>** Είναι σημαντικό να κατανοήσουν οι μαθητές ότι η Βυζαντινή Αυτοκρατορία μετά την ανασύστασή της από τον Μιχαήλ Η΄ Παλαιολόγο είχε χάσει την παλιά της αίγλη και δύναμη.</p> <p>Σ΄ αυτό συνέβαλε σε μεγάλο βαθμό και η εμφύλια διαμάχη ανάμεσα στον Ιωάννη Ε΄ Παλαιολόγο και τον Ιωάννη ΣΤ΄ Καντακουζηνό τον 14ο αιώνα (δεν δίστασαν να εμπλέξουν στα εσωτερικά του Βυζαντίου τόσο τους Σέρβους του Στέφανου Δουσάν</p>
--	--	--	---	---

			<ul style="list-style-type: none"> - Το παιδομάζωμα κατά τους χρόνους της οθωμανικής κυριαρχίας. - Οι αποτυχημένες προσπάθειες για ένωση των Εκκλησιών και ο διχασμός των Βυζαντινών σε ενωτικούς και ανθενωτικούς (διαθεματική/διεπιστημονική προσέγγιση σε συνεργασία με τον/τη διδάσκοντα/ουσα το μάθημα των Θρησκευτικών). - Η πολιορκία και η Άλωση της Πόλης το 1453 (χρήση πρωτογενών και δευτερογενών πηγών). - Δημοτικά τραγούδια, θρήνοι, θρύλοι και παραδόσεις για την Άλωση της Πόλης και την τύχη του τελευταίου αυτοκράτορα Κωνσταντίνου ΙΑ΄ Παλαιολόγου (διαθεματική/διεπιστημονική προσέγγιση σε συνεργασία με τον/τη διδάσκοντα/ουσα το μάθημα της Λογοτεχνίας). - Η προσφορά του Βυζαντίου στον ευρωπαϊκό πολιτισμό (π.χ. στους τομείς των τεχνών, των γραμμάτων, της νομοθεσίας). 	<p>όσο και τους Οθωμανούς). Ακόμη, πρέπει να τονιστεί ότι το 1347 το μεγαλύτερο μέρος των κατοίκων της Πόλης αφανίστηκε από την επιδημία πανώλης που μάστιζε τότε την Ευρώπη.</p> <p>*** Προτείνεται η αξιοποίηση πρωτογενών / δευτερογενών πηγών. Για παράδειγμα, θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν αποσπάσματα από βυζαντινά χρονικά (Δούκας, Σφραντζής, Κριτόβουλος, Χαλκοκονδύλης),</p>
--	--	--	---	--

				<p>δυτικές πηγές (Νικολό Μπάρμπαρο, αρχιεπίσκοπος Λεονάρδος της Χίου) και οθωμανικά κείμενα (Τουρσούν Μπέη). Ακόμη, μπορούν να αξιοποιηθούν χάρτες, εικόνες και άλλες παραστατικές πηγές.</p> <p>****Η εξέταση των συνεπειών της Άλωσης της Πόλης το 1453 δεν πρέπει να παρουσιαστεί μόνο από τη σκοπιά του τέλους μίας εποχής, αλλά και από την οπτική</p>
--	--	--	--	---

				<p>γωνία της αφετηρίας μίας νέας κατάστασης. Η πτώση της Κων/πολης το 1453 θεωρείται από πολλούς ιστορικούς ως ορόσημο τόσο για την ιστορία του Ελληνισμού όσο και για τις απαρχές του νεότερου κόσμου (π.χ. ανακαλύψεις νέων θαλάσσιων δρόμων για το εμπόριο, Αναγέννηση, ιδεολογία της Τρίτης Ρώμης κ.ά.).</p> <p>***** Η ιδεολογία της Τρίτης Ρώμης επηρέασε τη ρωσική</p>
--	--	--	--	---

				<p>εξωτερική πολιτική για πολλούς αιώνες και σχετίζεται με τους πολυάριθμους ρωσοτουρκικούς πολέμους της νεότερης εποχής. Ακόμη, μέχρι τις μέρες μας ο δικέφαλος αετός χρησιμοποιείται ως σύμβολο του ρωσικού κράτους.</p>
--	--	--	--	--

Ο ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΥΠΟ ΞΕΝΗ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑ (15ος – 19ος ΑΙΩΝΑΣ)

Η ΒΕΝΕΤΟΚΡΑΤΙΑ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ (1489 – 1571)

3	1. Να περιγράψουν τις διοικητικές, στρατιωτικές εξελίξεις στην Κύπρο κατά την	1. <u>Διοίκηση / Άμυνα</u> μετάβαση από τη Φραγκοκρατία στη Βενετοκρατία, ο ρόλος της Αικατερίνης Κορνάρο, η Κύπρος	Θέματα για δημιουργικές εργασίες: • Μελέτη χάρτη με τις βενετοκρατούμενες περιοχές και εξαγωγή συμπερασμάτων για τα	* Η Κύπρος πέρασε στα χέρια των Βενετών το 1489. Τότε η Βενετή
----------	---	--	---	--

	<p>περίοδο της Βενετοκρατίας.* (Α, Β, Δ, Ε, ΣΤ, Ζ)</p> <p>2. Να περιγράψουν τις συνθήκες κατάληψης της Κύπρου από τους Οθωμανούς.** (Β, Δ, Ε, ΣΤ, Ζ)</p>	<p>επαρχία της Βενετίας, εμπορική και στρατιωτική βάση, οχυρωματικά έργα σε Αμμόχωστο και Λευκωσία</p> <p>2. <u>Κατάληψη της Κύπρου από τους Οθωμανούς</u> πολιορκία και άλωση της Λευκωσίας και της Αμμοχώστου</p>	<p>γεωπολιτικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά των υπό βενετική κυριαρχία περιοχών (π.χ. η Βενετία ήταν μεγάλη ναυτική δύναμη της εποχής, επομένως κατακτώντας την Κρήτη και την Κύπρο μπορούσε ευκολότερα να ελέγξει τους θαλάσσιους εμπορικούς δρόμους και να επιβάλει την κυριαρχία της στην Ανατολική Μεσόγειο).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Κατάρτιση πίνακα όπου επιγραμματικά παρουσιάζονται οι διαφορές ανάμεσα στις περιόδους της Φραγκοκρατίας και της Βενετοκρατίας όσον αφορά το διοικητικό καθεστώς του νησιού, τη θρησκευτική πολιτική, την τέχνη και τον πολιτισμό και τα οχυρωματικά έργα. • Συγκέντρωση και σχολιασμός απεικονίσεων της βασίλισσας της Κύπρου Αικατερίνης Κορνάρο μέσα από ζωγραφικούς πίνακες. • Συγγραφή κειμένου και θεατρική αναπαράσταση (δραματοποίηση) της συγκινητικής αναχώρησης της Αικατερίνης Κορνάρο από την Κύπρο. 	<p>βασίλισσα της Κύπρου Αικατερίνη Κορνάρο, χήρα του Φράγκου βασιλιά Ιακώβου Β΄, αναγκάστηκε να παραιτηθεί από την εξουσία και παραχώρησε το νησί στη «Γαληνοτάτη Δημοκρατία του Αγίου Μάρκου».</p> <p>Βλ. Δράσεις: Μουσείοβαλίτσα του Λεβέντειου Δημοτικού Μουσείου</p> <p>Για πρόσθετο υλικό σχετικά με το θέμα, βλ. Κωνσταντίνος Κωμοδίκης, <i>Οι πληροφορίες των βραχέων χρονικών για την Κύπρο. Η κατάταξη και ο σχολιασμός τους. Σύνομη Ιστορία της</i></p>
--	--	---	--	---

			<ul style="list-style-type: none"> • Παρουσίαση εικονογραφικού υλικού (π.χ. γκραβούρες) της εποχής, όπου απεικονίζονται τα οχυρωματικά έργα των Βενετών. • Συγκέντρωση και εξέταση σώματος πρωτογενών ή και δευτερογενών πηγών που αφορούν την πολιορκία και Άλωση της Αμμοχώστου (1571) από τους Οθωμανούς και το μαρτύριο του καπιτάνου της πόλης Μαρκαντώνιου Βραγαδίνου. • Σύγκριση ανάμεσα στα γεγονότα που αφορούν την πολιορκία και την Άλωση της Κωνσταντινούπολης (1453) και της Αμμοχώστου (1571). • Η ενσωμάτωση λέξεων και τοπωνυμίων ιταλικής προέλευσης στην κυπριακή διάλεκτο. • Παρουσίαση λογοτεχνικών έργων της περιόδου της Βενετοκρατίας: <i>Ερωτόκριτος</i>, <i>Ερωφίλη</i>, <i>Βοσκοπούλα</i>, <i>Θυσία του Αβραάμ</i> (διαθεματική εργασία σε συνεργασία με τον/τη διδάσκοντα/ουσα το μάθημα της Λογοτεχνίας). Βλ. επίσης την αντίστοιχη ενότητα για την 	<p><i>Βυζαντινής και Μεσαιωνικής Κύπρου (324–1571)</i>, Λευκωσία, Εκδόσεις Επιφανίου 2006, σ. 57 κ.ε.</p> <p>** Για πρόσθετο υλικό / πηγές σχετικά με το μαρτυρικό τέλος του Μαρκαντώνιου Βραγαδίνου, βλ. Κώστας Κατσώνης, <i>Η Κύπρος στους δρόμους της Ιστορίας, Μια σύγχρονη προσέγγιση της Ιστορίας μέσα από την πολυφωνία των πηγών</i>, Λάρνακα 2002, σ. 23-25.</p>
--	--	--	--	---

			<p>Κρητική Λογοτεχνία στο <i>Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Γ' Γυμνασίου</i>, Αθήνα, ΟΕΔΒ, σ. 19.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Προβολή εικόνων από ζωγραφικά έργα, που αντιπροσωπεύουν την Κρητική Σχολή. <p>Θέματα για συνθετικές εργασίες (projects):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Η βενετοκρατούμενη Κρήτη (1211–1669). - Αικατερίνη Κορνάρο, η τελευταία βασίλισσα της Κύπρου. - Τα ενετικά τείχη της Λευκωσίας και της Αμμοχώστου. - Η πολιορκία και η Άλωση της Λευκωσίας και της Αμμοχώστου από τους Οθωμανούς (1570–1571). <p>Οργανωμένες επισκέψεις σε αρχαιολογικούς/ιστορικούς χώρους, μνημεία και μουσεία:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Λεβέντειο Δημοτικό Μουσείο (αίθουσες Ενετικής περιόδου – τρισδιάστατη απεικόνιση και διαδραστικός χάρτης, όπου διαφαίνονται οι διαφορές ανάμεσα στην οχυρωματική 	
--	--	--	--	--

			<p>πολιτική των Φράγκων και των Βενετών), Λευκωσία</p> <ul style="list-style-type: none"> - Μεσαιωνικοί πύργοι, Κίτι, Αλαμινός και Πύλα, Λάρνακα (αποτελούσαν στρατιωτικά παρατηρητήρια της περιόδου της Βενετοκρατίας) - Ενετικά τείχη και προμαχώνες (Πύλη Αμμοχώστου – Πύλη Πάφου), Λευκωσία 	
Η ΟΘΩΜΑΝΟΚΡΑΤΙΑ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ (1571 – 1878)				
2	<p>1. Να περιγράψουν και να αιτιολογούν τις πολιτικές, διοικητικές, κοινωνικές και θρησκευτικές αλλαγές στην Κύπρο κατά την περίοδο της Οθωμανοκρατίας.*/** (Α, Β, Δ, Ε, ΣΤ, Ζ)</p>	<p>1. <u>Κοινωνικές και θρησκευτικές αλλαγές</u> εθναρχικός ρόλος Εκκλησίας (αποτίμηση της συμβολής της Εκκλησίας στην εκπαίδευση και διατήρηση της εθνικής και θρησκευτικής ταυτότητας των Ελλήνων της Κύπρου), ραγιάδες <u>Διοικητικές αλλαγές</u> αυτοδιοίκηση κοινοτήτων, μουχτάρης, δραγομανία, αξιολόγηση της δράσης και του έργου του Χατζηγεωργάκη Κορνέσιου,</p>	<p>Θέματα για δημιουργικές εργασίες:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Παρουσίαση εικονογραφικού υλικού (γκραβούρες από περιηγητικά κείμενα) για χαρακτηριστικές εκφάνσεις της καθημερινής ζωής Χριστιανών και Μουσουλμάνων, καθώς και μνημεία και ιστορικούς χώρους της περιόδου της Οθωμανοκρατίας στην Κύπρο. • Εκπόνηση μικρής εργασίας ή συζήτηση με θέμα: «Οι συνθήκες διαμόρφωσης της μουσουλμανικής κοινότητας στην Κύπρο». 	<p>* Διευκρινίζεται ότι η συμμετοχή της Κύπρου στον αγώνα του 1821 θα διδαχθεί στην Γ΄ Γυμνασίου, σε συσχέτισμό με τα γεγονότα της Ελληνικής Επανάστασης.</p> <p>** Για πρόσθετες πηγές γύρω από τη ζωή και τη δράση του</p>

	<p>2. Να εξηγούν πότε και κάτω από ποιες συνθήκες εμφανίζεται και εξελίσσεται η μουσουλμανική κοινότητα στην Κύπρο.***/***(B, Δ, Ε, ΣΤ, Ζ)</p>	<p>εξεγέρσεις κατά της οθωμανικής διοίκησης</p> <p>2. <u>Εμφάνιση και εξέλιξη μουσουλμανικής κοινότητας</u> εγκατάσταση στρατιωτών, εποικισμός, εξισλαμισμοί, δημογραφική εξέλιξη, Λινοβάμβακοι, κοινοί αγώνες Χριστιανών και Μουσουλμάνων κατά της οθωμανικής διοίκησης****</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Εκπόνηση μικρής εργασίας ή συζήτηση με θέμα: «Οι λόγοι που προκάλεσαν τις εξεγέρσεις των Κυπρίων κατά των Οθωμανών». • Συλλογή και καταγραφή τουρκικών λέξεων στην ελληνική κυπριακή διάλεκτο (διαθεματική προσέγγιση σε συνεργασία με τον/τη διδάσκοντα/ουσα το μάθημα της Γλώσσας). <p>Θέματα για συνθετικές εργασίες (projects):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Η Εκκλησία της Κύπρου στα χρόνια της οθωμανικής κυριαρχίας (το ζήτημα της εθναρχίας, τα προνόμια, ο ρόλος της στο φορολογικό σύστημα και η παιδεία). - Η διοικητική οργάνωση της Κύπρου κατά την περίοδο της Οθωμανοκρατίας. - Η παιδεία κατά την περίοδο της Οθωμανοκρατίας. - Ο δραγομάνος Χατζηγεωργάκης Κορνέσιος. - Λινοβάμβακοι: ο κυπριακός κρυπτοχριστιανισμός στα χρόνια της Οθωμανοκρατίας 	<p>δραγομάνου Χατζηγεωργάκη Κορνέσιου, βλ. Κάτια Σάββα και Μαριλένα Σάββα, «Ο δραγομάνος Χατζηγεωργάκης Κορνέσιος», <i>Χρονικόν</i>, (Εφημ. ΠΟΛΙΤΗΣ), τεύχος 089, (8 Νοεμβρίου 2009). Το αφιέρωμα περιλαμβάνει συνολικά πέντε άρθρα: 1. «Ο θεσμός του δραγομάνου στην Κύπρο», 2. «Η ζωή και το έργο του», 3. «Η συμβολή του στην πτώση του Μουσαχίλλη Χατζημπακκή», 4. «Η εξέγερση του 1804», 5. «Ο αγαθοεργός ευεργέτης ή ο αδίστακτος</p>
--	--	--	--	---

			<p>(διαθεματική/διεπιστημονική προσέγγιση σε συνεργασία με τον/τη διδάσκοντα/ουσα το μάθημα των Θρησκευτικών).</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ο τουρκικός εποικισμός της Κύπρου χθες και σήμερα. - Η ιστορική και δημογραφική εξέλιξη της μουσουλμανικής κοινότητας (1571–1878). - Οι εξεγέρσεις των Κυπρίων κατά της οθωμανικής διοίκησης του νησιού (π.χ. εξέγερση εναντίον του Τζηλ Οσμάν και εξεγέρσεις του Νικόλαου Θησέα, του Γκιαούρ Ιμάμη και του μοναχού Ιωαννίκιου). <p>Οργανωμένες επισκέψεις σε αρχαιολογικούς/ιστορικούς χώρους, μνημεία και μουσεία:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Λεβέντειο Δημοτικό Μουσείο (αίθουσες Οθωμανικής περιόδου), Λευκωσία - Παλαιά Αρχιεπισκοπή (1730), Λευκωσία - Αρχοντικό δραγομάνου Χατζηγεωργάκη Κορνέσιου, Λευκωσία 	<p>τύραννος;».</p> <p>*** Βλ. Άντρος Παυλίδης, <i>Ιστορία της νήσου Κύπρου</i>, Εκδόσεις Φιλόκυπρος, Λευκωσία 1992, τόμος 4, σ. 24-37.</p> <p>**** Για παράδειγμα η εξέγερση κατά της διακυβέρνησης του Τζηλ Οσμάν τον 18ο αιώνα και το κίνημα του Γκιαούρ Ιμάμη το 1833.</p> <p>***** Πληροφορίες για το θέμα υπάρχουν στο εγχειρίδιο του Λυκείου <i>Ιστορία της Κύπρου</i>,</p>
--	--	--	--	---

			<ul style="list-style-type: none"> - Τέμενος Ομεριέ, Λευκωσία (παλαιότερη μονή των Αυγουστίνων μοναχών) - Τέμενος Μπαϊρακτάρη, Λευκωσία - Φρούριο Λάρνακας, Λάρνακα (αρχικό κτίσμα του Μεσαίωνα, αλλά σημερινή μορφή επί Οθωμανοκρατίας) - Τέμενος Μπουγιούκ (Τζαμί Κεμίρ), Λάρνακα (το πρώτο τζαμί που χτίστηκε στην Κύπρο από τους Οθωμανούς επάνω σε παλαιότερη καθολική εκκλησία του 13ου-14ου αιώνα αφιερωμένη στην Αγία Αικατερίνη) - Παλαιό Υδραγωγείο Λάρνακας – Καμάρες, Λάρνακα (κτίσμα του 1746 με δαπάνη του Μπεκίρ Πασά, το οποίο λειτουργούσε μέχρι το 1939) 	<p><i>Μεσαιωνική – Νεότερη (1192 – 1974), Εκδόσεις ΥΑΠ, Λευκωσία 2002, σ. 306-307, 311, 313. Επίσης, βλ. Άντρος Παυλίδης, Ιστορία της νήσου Κύπρου, Εκδόσεις Φιλόκυπρος, Λευκωσία 1992, τόμος 4, σ. 24-33.</i></p>
--	--	--	---	--

Η ΕΥΡΩΠΗ ΣΤΟΥΣ ΝΕΟΤΕΡΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ (15ος – 18ος ΑΙΩΝΑΣ)

ΟΙ ΑΝΑΚΑΤΑΤΑΞΕΙΣ ΣΤΗ ΜΕΤΑΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

ΟΙ ΑΝΑΚΑΛΥΨΕΙΣ

<p>3</p>	<p>1. Να κατανοούν τα κίνητρα και τις προϋποθέσεις που συνέβαλαν στις Ανακαλύψεις.*/** (Β, Γ, Δ, Ε, ΣΤ, Ζ)</p> <p>2. Να εντοπίζουν στον χάρτη και να περιγράφουν την πορεία των θαλασσοπόρων της Πορτογαλίας και της Ισπανίας.***(Δ, Ε, ΣΤ, Ζ)</p> <p>3. Να αξιολογούν τις άμεσες και απώτερες συνέπειες που είχαν οι Ανακαλύψεις τόσο για την ευρωπαϊκή και την παγκόσμια ιστορία όσο και για τους πολιτισμούς των Νέων Χωρών. (Β, Δ, Ε, ΣΤ, Ζ)</p>	<p>1. <u>Κίνητρα</u> οικονομικά, θρησκευτικά και επιστημονικά κίνητρα εξερευνητικών ταξιδιών <u>Προϋποθέσεις</u> νέα τεχνικά μέσα (πυξίδα, αστρολάβος, πορτολάνοι, караβέλα), νέες επιστημονικές απόψεις (σφαιρικότητα της γης)</p> <p>2. <u>Εξερευνητικά ταξίδια</u> εντοπισμός στον χάρτη της πορείας του Βάσκο ντε Γκάμα, του Χριστόφορου Κολόμβου και του Μαγγελάνου (αξιοποίηση χάρτη)</p> <p>3. <u>Συνέπειες Ανακαλύψεων</u> γέννηση Νέου Κόσμου, εξαφάνιση προκολομβιανών πολιτισμών, δημιουργία αποικιών και αποικιακών αυτοκρατοριών, ανταγωνισμοί και συγκρούσεις μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών, παγκόσμιο εμπόριο, άνοδος αστικής τάξης, ανάπτυξη επιστημονικών κλάδων, εκμετάλλευση ιθαγενών, αξιολόγηση</p>	<p>Θέματα για δημιουργικές εργασίες:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Κατασκευή χάρτη με σχετικά υπομνήματα, όπου παρουσιάζονται τα εξερευνητικά ταξίδια των Ισπανών και Πορτογάλων θαλασσοπόρων. • Συλλογή παραστατικών πηγών της εποχής που απεικονίζουν τις συνέπειες των Ανακαλύψεων. • Κατάρτιση πίνακα όπου αναγράφονται οι περιοχές της γης που ήταν γνωστές στους Ευρωπαίους πριν και μετά τα εξερευνητικά ταξίδια. • Κατάρτιση πίνακα όπου αναγράφονται τα οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά αποτελέσματα των Ανακαλύψεων. • Συγγραφή ημερολογίου με θέμα: «Είσαι ένας από τους ναύτες που ταξιδεύουν με τα πλοία του Χριστόφορου Κολόμβου. Στο ημερολόγιό σου γράφεις τις εντυπώσεις και τα συναισθήματά σου από το ταξίδι, την ανακάλυψη νέων χωρών και τις επαφές με τους ιθαγενείς πληθυσμούς που ζουν σε εξωτικά μέρη». 	<p>* Προτείνεται η διδασκαλία της ενότητας να δομηθεί σε δύο επίπεδα. Σε πρώτο επίπεδο, οι μαθητές/τριες να γνωρίσουν και να κατανοήσουν το φαινόμενο των Ανακαλύψεων έχοντας ως άξονα αναφοράς τα κίνητρα, τις προϋποθέσεις, τα εξερευνητικά ταξίδια και τη γέννηση του Νέου Κόσμου. Σε δεύτερο επίπεδο, οι μαθητές/τριες να προσδιορίσουν και να εκτιμήσουν τις άμεσες και απώτερες συνέπειες που είχαν οι Ανακαλύψεις σε όλους του τομείς της</p>
-----------------	--	--	---	--

		<p>συνεπειών</p>	<p>Θέματα για συνθετικές εργασίες (projects):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Οι επιστημονικές γνώσεις και οι τεχνολογικές εφευρέσεις που επέτρεψαν την πραγματοποίηση των υπερπόντιων ταξιδιών για τις Ανακαλύψεις των Νέων Χωρών (διαθεματική/διεπιστημονική προσέγγιση σε συνεργασία με τους διδάσκοντες τα μαθήματα της Φυσικής, των Μαθηματικών, της Γεωγραφίας και της Τεχνολογίας). - Τα εξερευνητικά ταξίδια του Χριστόφορου Κολόμβου. - Οι προκολομβιανοί πολιτισμοί της Αμερικής (Μάγια, Ίνκας, Αζτέκοι) και ο αφανισμός τους από τους Ισπανούς κονκισταδόρες. - Η εμφάνιση της αποικιοκρατίας και του λεγόμενου «Τρίτου Κόσμου». 	<p>ανθρώπινης δραστηριότητας.</p> <p>** Για μια μεθοδική διαπραγμάτευση της συγκεκριμένης ενότητας, βλ. Βασίλης Κρεμμυδάς, <i>Νεότερη Ιστορία, Ελληνική και Ευρωπαϊκή</i>, Γνώση, Αθήνα 1995.</p> <p>*** Προτείνεται η αξιοποίηση χάρτη, ώστε οι μαθητές/τριες να παρακολουθήσουν την πορεία των εξερευνητικών αποστολών από την Ευρώπη προς τον Νέο Κόσμο και να γνωρίσουν τις Νέες Χώρες και τις αποικίες που ίδρυσαν εκεί οι Ευρωπαίοι.</p>
--	--	------------------	---	--

ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗΣ

Δείκτες Επιτυχίας

Δείκτες Επάρκειας

Χρόνος, αλλαγή, συνέχεια (Α)

1. Ερμηνεύουν αλλαγές και συνέχειες ανάμεσα σε ιστορικές περιόδους και εντός ιστορικών περιόδων.
2. Ερμηνεύουν συνδέσεις ανάμεσα σε γεγονότα που συμβαίνουν στην ίδια ή σε διαφορετικές ιστορικές περιόδους.

1. Λόγοι για τους οποίους συγκεκριμένα χαρακτηριστικά της ζωής των ανθρώπων αλλάζουν με την πάροδο του χρόνου.
 2. Λόγοι για τους οποίους συγκεκριμένα χαρακτηριστικά της ζωής των ανθρώπων παραμένουν τα ίδια με την πάροδο του χρόνου.
 3. Τρόποι με τους οποίους συγκεκριμένες αλλαγές επηρεάζουν τη ζωή των ανθρώπων.
1. Λόγοι ύπαρξης συγκεκριμένων σχέσεων ανάμεσα σε γεγονότα που συμβαίνουν σε διαφορετικές ιστορικές περιόδους.
 2. Λόγοι ύπαρξης συγκεκριμένων σχέσεων ανάμεσα σε γεγονότα που συμβαίνουν εντός της ίδιας ιστορικής περιόδου.

<p>Αίτια–συνέπειες (Β)</p> <p>1. Ερμηνεύουν σχέσεις ανάμεσα στα διάφορα αίτια και σχέσεις ανάμεσα στις διάφορες συνέπειες γεγονότων και αλλαγών.</p>	<p>1. Λόγοι (αίτια) για τους οποίους συγκεκριμένα γεγονότα και αλλαγές συμβαίνουν.</p> <p>2. Αποτελέσματα και συνέπειες συγκεκριμένων γεγονότων και αλλαγών (άμεσα, μεσοπρόθεσμα, μακροπρόθεσμα, σε σχέση με διαφορετικές ομάδες ανθρώπων).</p> <p>3. Λόγοι ύπαρξης συγκεκριμένων σχέσεων αιτιότητας ανάμεσα σε συγκεκριμένα γεγονότα και αλλαγές.</p> <p>4. Λόγοι ύπαρξης συγκεκριμένων σχέσεων ανάμεσα στα αίτια συγκεκριμένων γεγονότων και αλλαγών.</p> <p>5. Λόγοι ύπαρξης συγκεκριμένων σχέσεων ανάμεσα στις συνέπειες συγκεκριμένων γεγονότων και αλλαγών.</p> <p>6. Διάκριση ανάμεσα σε εκούσιες και ακούσιες συνέπειες στη βάση κριτηρίων.</p>
<p>Ιστορική ενσυναίσθηση (Γ)</p> <p>1. Ερμηνεύουν συγκεκριμένες συμπεριφορές, πρακτικές και θεσμούς του παρελθόντος, με αναφορά στο συγκεκριμένο της εποχής και τις ιδέες και αντιλήψεις των ανθρώπων.</p>	<p>1. Ιδέες και αντιλήψεις των ανθρώπων στο παρελθόν για συγκεκριμένα θέματα.</p> <p>2. Διαφορές ανάμεσα στις ιδέες και αντιλήψεις των ανθρώπων στο παρελθόν και στη σημερινή εποχή για συγκεκριμένα θέματα.</p> <p>3. Λόγοι για τους οποίους πρόσωπα ή ομάδες ανθρώπων συμπεριφέρονται με συγκεκριμένους τρόπους.</p> <p>4. Τρόποι με τους οποίους το συγκεκριμένο επηρεάζει τη συμπεριφορά προσώπων και ομάδων ανθρώπων.</p> <p>5. Τρόποι με τους οποίους οι ιδέες και αντιλήψεις προσώπων και ομάδων ανθρώπων επηρεάζουν τη συμπεριφορά τους.</p> <p>6. Λόγοι για τους οποίους οι άνθρωποι έχουν συγκεκριμένους θεσμούς και πρακτικές.</p> <p>7. Τρόποι με τους οποίους το συγκεκριμένο συμβάλλει στην ύπαρξη συγκεκριμένων θεσμών και πρακτικών.</p> <p>8. Τρόποι με τους οποίους συγκεκριμένες ιδέες και αντιλήψεις συμβάλλουν στην ύπαρξη συγκεκριμένων θεσμών και πρακτικών.</p>

	<p>9. Λόγοι για τους οποίους κάποιοι θεσμοί και πρακτικές τους παρελθόντος δεν υπάρχουν ή είναι διαφορετικοί σήμερα.</p> <p>10. Τρόποι με τους οποίους αλλαγές στο συγκεκριμένο προκάλεσαν την αλλαγή ή την εξάλειψη θεσμών και πρακτικών του παρελθόντος.</p> <p>11. Τρόποι με τους οποίους αλλαγές σε ιδέες και αντιλήψεις προκάλεσαν την αλλαγή ή την εξάλειψη θεσμών και πρακτικών του παρελθόντος.</p>
<p>Πηγές–ιστορικές αναφορές (Δ)</p> <p>1. Συγκρίνουν διαφορετικές αναπαραστάσεις (ιστορικές αναφορές) του ίδιου γεγονότος/προσώπου/φαινομένου.</p> <p>2. Κάνουν διακρίσεις ανάμεσα σε γεγονότα και ερμηνείες στις πηγές που χρησιμοποιούν.</p> <p>3. Εξηγούν γιατί υπάρχουν διαφορετικές αναπαραστάσεις (ιστορικές αναφορές) και ερμηνείες γεγονότων και προσώπων.</p>	<p>1. Κοινές πληροφορίες που εντοπίζονται σε διαφορετικές αναπαραστάσεις (ιστορικές αναφορές) ενός γεγονότος/ προσώπου/φαινομένου.</p> <p>2. Διαφορετικές πληροφορίες που εντοπίζονται σε διαφορετικές αναπαραστάσεις (ιστορικές αναφορές) ενός γεγονότος/προσώπου/φαινομένου.</p> <p>3. Ομοιότητες και διαφορές στις αναπαραστάσεις (ιστορικές αναφορές) που παράγουν οι μαθητές/τριες.</p> <p>4. Διαφορετικοί βαθμοί βεβαιότητας για πληροφορίες που εντοπίζονται σε αναπαραστάσεις.</p> <p>1. Πληροφορίες στις πηγές που περιγράφουν συγκεκριμένα γεγονότα.</p> <p>2. Πληροφορίες στις πηγές που δίνουν ερμηνείες γεγονότων.</p> <p>3. Κριτήρια διάκρισης ανάμεσα σε γεγονότα και ερμηνείες.</p> <p>1. Λόγοι για τους οποίους οι πληροφορίες που παίρνουμε από τις πηγές διαφέρουν μεταξύ τους.</p> <p>2. Ερωτήματα για τα οποία μια πηγή είναι έγκυρη ή/και αξιόπιστη και ερωτήματα για τα οποία δεν είναι.</p> <p>3. Τρόποι με τους οποίους το είδος των πηγών (π.χ. γραπτές-παραστατικές / καταγραφές-κατάλοπα / πρωτογενείς-δευτερογενείς-τριτογενείς) επηρεάζει την εγκυρότητα και αξιοπιστία τους ανάλογα με τα ερωτήματά μας.</p> <p>4. Τρόποι με τους οποίους οι γνώσεις, ιδέες και αντιλήψεις του δημιουργού της πηγής, καθώς επίσης το συγκεκριμένο στο οποίο βρίσκεται και το ιστορικό ερώτημα που διερευνά, επηρεάζουν τις ερμηνείες.</p>

	<ol style="list-style-type: none"> 5. Λόγοι για τους οποίους οι αναπαραστάσεις (ιστορικές αναφορές) που παράγουν οι μαθητές/τριες διαφέρουν μεταξύ τους. 6. Λόγοι για τους οποίους δεν υπάρχει πάντοτε συμφωνία στο βαθμό βεβαιότητας για τις πληροφορίες που εντοπίζονται στις αναπαραστάσεις (ιστορικές αναφορές).
<p>Σημαντικότητα (Ε)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Συγκρίνουν τη σημαντικότητα γεγονότων, προσώπων, αντικειμένων, αλλαγών, αιτιών, συνεπειών, στη βάση κριτηρίων. 2. Εξηγούν γιατί υπάρχουν διαφορετικές κρίσεις σε σχέση με τη σημαντικότητα. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ιεράρχηση γεγονότων, προσώπων, αντικειμένων, αλλαγών, αιτιών, συνεπειών ως προς τη σημαντικότητά τους, στη βάση συγκεκριμένων κριτηρίων (αιτιολόγηση). 2. Μεταβολές στη σημαντικότητα γεγονότων, προσώπων, αντικειμένων, αλλαγών, αιτιών, συνεπειών με την πάροδο του χρόνου. <ol style="list-style-type: none"> 1. Λόγοι για τους οποίους υπάρχουν διαφορές στον τρόπο με τον οποίο ιεραρχούμε τη σημαντικότητα γεγονότων, προσώπων, αντικειμένων, αλλαγών, αιτιών, συνεπειών. 2. Τρόποι με τους οποίους το ερώτημα, το άτομο που αποδίδει τη σημαντικότητα και ο χρόνος στον οποίο γίνεται η κρίση οδηγούν σε διαφορές στην απόδοση σημαντικότητας.
<p>Ιστορική διερεύνηση (τεκμήρια) (Στ)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Εντοπίζουν, συνδυάζουν και αξιολογούν πηγές για να απαντήσουν ιστορικά ερωτήματα. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Σημαντικά ερωτήματα για ένα συγκεκριμένο γεγονός, φαινόμενο, πρόσωπο. 2. Εντοπισμός και συλλογή πηγών. 3. Πηγές που δίνουν πληροφορίες (τεκμήρια) οι οποίες απαντούν το ερώτημά μας. 4. Πληροφορίες (τεκμήρια) που παίρνουμε σχετικά με το ερώτημά μας από τις πηγές. 5. Εγκυρότητα και αξιοπιστία πηγών που προκύπτει από την εγκυρότητα και αξιοπιστία των τεκμηρίων. 6. Ομοιότητες και διαφορές στα αποτελέσματα των ιστορικών διερευνήσεων των μαθητών/τριών. 7. Βαθμός βεβαιότητας για την απάντηση στο ερώτημα, η οποία προκύπτει από τις πηγές. <ol style="list-style-type: none"> 1. Καθορισμός θέματος προς διερεύνηση. 2. Καθορισμός ερωτήματος προς διερεύνηση και τεκμηρίωση σημαντικότητάς του.

<p>2. Προτείνουν, σχεδιάζουν και εκτελούν ιστορικές διερευνήσεις.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 3. Αναζήτηση πηγών. 4. Μελέτη και ερμηνεία πηγών. 5. Εντοπισμός τεκμηρίων σε σχέση με το ερώτημα της διερεύνησης. 6. Αξιολόγηση αξιοπιστίας και εγκυρότητας. 7. Αντιπαραβολή πηγών. 8. Παραγωγή ιστορικής αναφοράς. 9. Παρουσίαση των αποτελεσμάτων της διερεύνησης. 10. Συζήτηση των αποτελεσμάτων της διερεύνησης. <p>(Στα πιο πάνω, όπου υπάρχει δυνατότητα και προστιθέμενη αξία, γίνεται χρήση των ΤΠΕ.)</p>
<p>Οργάνωση–επικοινωνία (Ζ)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Παρουσιάζουν την ιστορική τους γνώση και τα αποτελέσματα των διερευνήσεών τους με διάφορους τρόπους τους οποίους επιλέγουν ανάλογα με το θέμα και το κοινό τους. <ol style="list-style-type: none"> 2. Επιλέγουν και χρησιμοποιούν με ακρίβεια ποικιλία ιστορικών και χρονολογικών όρων και συμβάσεων. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Παραγωγή γραπτών και προφορικών ιστορικών αναφορών. 2. Δημιουργία παραστατικών πηγών. 3. Τροποποίηση γραπτών ιστορικών αναφορών ώστε να συμπεριλαμβάνουν τα αποτελέσματα ιστορικών διερευνήσεων (π.χ. κείμενο σχολικού εγχειριδίου, κείμενο για το θέμα υπό μελέτη). 4. Κατασκευή/συμπλήρωση διαγραμμάτων. 5. Συμπλήρωση χάρτη. 6. Υπόδυση ρόλων. 7. Επιλογή τρόπου παρουσίασης ανάλογα με το θέμα/περιεχόμενο της ιστορικής διερεύνησης και τα αποτελέσματά της. 8. Επιλογή τρόπου παρουσίασης ανάλογα με το κοινό στο οποίο απευθύνεται. <p>(Στα πιο πάνω, όπου υπάρχει δυνατότητα και προστιθέμενη αξία, γίνεται χρήση των ΤΠΕ.)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Λεξιλόγιο που υποδηλοί διαφορετικούς βαθμούς βεβαιότητας (π.χ. αποκλείεται, δεν υπάρχουν ενδείξεις, υπάρχουν κάποιες ενδείξεις, όλες οι ενδείξεις δείχνουν, πιθανόν, μάλλον, σίγουρα). 2. Λεξιλόγιο που σχετίζεται με τις ιστορικές περιόδους και τα θέματα υπό μελέτη (βλ. έννοιες περιεχομένου στους Δείκτες Επιτυχίας και Επάρκειας για κάθε περίοδο). 3. Λεξιλόγιο που σχετίζεται με την ιστορική διερεύνηση (π.χ. πηγές, τεκμήρια, αίτια, συνέπειες).

<p>3. Τεκμηριώνουν και επιχειρηματολογούν σε συνθήκες διαλόγου για τα αποτελέσματα των διερευνήσεών τους με αναφορά στις πηγές τους.</p>	<p>4. Λεξιλόγιο που ανταποκρίνεται στο είδος της επικοινωνίας και το κοινό.</p> <p>1. Πηγές που τεκμηριώνουν τα αποτελέσματα ιστορικών διερευνήσεων κατά την παρουσίαση/συζήτηση.</p> <p>2. Επιχειρηματολογία για την υποστήριξη της ερμηνείας στην οποία καταλήγουν οι ιστορικές διερευνήσεις.</p>
--	---